

Bertolt Brecht:

Matka Kuráž a její děti

Přeložil Rudolf Vápeník a Ludvík Kundera

Spolupráce na hře: M. Steffinová
Hudba: P. Dessau

OSOBY:

MATKA KURÁŽ
KATRIN, její nemá dcera
EILIF, starší syn
ŠVEJCAR, mladší syn
VERBÍŘ
KAPRÁL
KUCHAŘ
VRCHNÍ VELITEL
POLNÍ KAZATEL
ZBROJMISTR
YVETTE POTTIEROVÁ
JEDNOOKÝ
DRUHÝ KAPRÁL
STARÝ OBRIST
PÍSAŘ
MLADÝ VOJÁK
STARŠÍ VOJÁK
SEDLÁK
SELKA
MLADÝ MUŽ
STARÁ ŽENA
JINÝ SEDLÁK
JINÁ SELKA
MLADÝ SEDLÁK
FENDRYCH
VOJÁCI
HLAS

JARO 1624.
Vrchní velitel Oxenstjerna
verbuje v Dalarně vojáky
pro polské tažení.
Markytánka Anna Fierlingová,
zvaná Matka Kuráž,
ztrácí syna

SILNICE NEDALEKO MĚSTA NA NI KAPRÁL S VERBÍŘEM A OBA MRZNOU

VERBÍŘ Jak tady má člověk sebrat mančaft? Chvílema je to k zoufání, kaprále. Do dvanáctého mám veliteli postavit čtyři prapory, a lidi tady jsou tak vykutálení, že v noci ani oči nezavřou. Když totiž konečně někoho seženu a přimhouřím obě oči nad tím, že má prsíčka jak vrabec a křečové žíly, pořádně ho naleju, on podepíše a zbude už jen zaplatit kořalku, tak si třeba vzpomene, že se mu chce někam; a poněvadž už něco čuchám, jdu za ním, a opravdu: je pryč, zmizel jako veš, když se podrbáš. Tady chlapské slovo nic neplatí, tady nemají ponětí, co je věrnost, důvěra a čest. Přišel jsem v tomhle kraji o víru v člověčenstvo, kaprále.

KAPRÁL Je znát, že tady už moc dlouho nebyla vojna. Kde by se teda měla vzít morálka, ptám se? Mír, to je samý šlendrián; až válka vždycky udělá pořádek. V míru všecko roste jako bejlí na pasece, mrhá se hříšně lidma i dobyt看kem. Každý žere, na co si vzpomene, bílej chleba si namaže na dva prsty sejrem a navrch plácne ještě flák špeku. Kolik má tamhleto město před náma mužskejch nebo pořádnějch koní, to nikdo neví a nikdo to taky nikdá nespočítal. Přišel jsem léčkám, do krajů, kde nebyla válka snad už sedmdesát let; a víte, že lidi tam ještě ani neměli jména, že se vůbec neznali? Jedině kde je válka, jsou pořádný listiny a seznamy, jedině za vojny se svážou boty do uzlíku a přijde obilí do pytlů, jedině za vojny se všechno jaksepatří spočítá, lidi i dobytek, a odvede. A proč? Poněvadž se prostě ví, že bez pořádku se válčit nedá!

VERBÍŘ Do puntíku tak!

KAPRÁL Všechno, co za něco stojí, jde ze začátku ztuha. Války taky. Jak se ale trochu rozjede, vydrží; pak se lidi začnou bát míru jako vrhcábník konce karbanu, poněvadž pak musí sesumírovat, co prohrál. Ale napřed se vojny bojí. Smrdí pro ně novotou.

VERBÍŘ Koukej, tamhle jede vůz. Nějaké dvě ženské s dvěma mládenci. Zastav tu starou, kaprále! Ale jestli z toho zase nic nebude, tak už v tom aprílovém marastu přešlapovat nebudu, to ti povídám rovnou. *Ozve se foukací harmonika. Přirachotí vůz s plachtou tažený dvěma mládenci. Sedí na něm Matka Kuráž a její nemá dcera Katrin.*

MATKA KURÁŽ Dobrýtro, pane kaprále!

KAPRÁL *se jí postaví do cesty* Dobrýtro, lidičky! Copak jste zač?

MATKA KURÁŽ Obchodníci. *Zpívá.*

Hejtmani, vlezte do mundúru
a zastavte svůj pěší lid:
Matka Kuráž má botu fůru,
v nich lip se bude pelášit.

Lid vši má, koně, těžký kusy,
kanóny, vozy, baťohy —
a do války když táhnout musí,

chce pevný boty na nohy.

Jde jaro. Vzbud' se, křesťane!
Spí zemřelí. Jdou proudy vod.
Co nezemřelo, povstane a
dá se kvapem na pochod.

Hejtmani, voják bez futráže
se nenechá hnát na jatka.
Sklenička vína od Kuráže
je pro něho jak pohádka.

Bít se, když v břichu pranic není,
hejtmani, tohle teda ne!
Jen kdo je řádně nasycený
peklu do chřtánu potáhne!

Jde jaro. Vzbud' se, křesťane!
Spí zemřelí. Jdou proudy vod.
Co nezemřelo, povstane
a dá se kvapem na pochod.

KAPRÁL Stát! Kampak patříte, holoto?

STARŠÍ SYN K druhému finskému regimentu.

KAPRÁL Kde máte papíry?

MATKA KURÁŽ Papíry?

MLADŠÍ SYN To je přece Matka Kuráž!

KAPRÁL Jakživ jsem o ní neslyšel. Pročpak jí říkáte Kuráž?

MATKA KURÁŽ Proč se mi říká Kuráž? Poněvadž jsem se tenkrát, když byla ta kanonáda u Rigy, bála bankrotu, kaprále, a projela jsem s padesáti bočníky chleba na voze celým tím božím dopuštěním. Chleba už plesnivěl. Byl teda nejvyšší čas, neměla jsem na vybranou.

KAPRÁL Legraci stranou, rozumělas? Kde máš papíry?

MATKA KURÁŽ *vyloví z cínové krabice hromadu papírů a sleze s vozu* Tady jsou všechna moje lejstra, kaprále! Kompletní misál z Altottingu — na balení okurek, mapa Moravy — Bůhsud', jestli se tam někdy dostanu, jestli ne, tak je pro kočkuj a tady ouřední potvrzení, že šiml nemá slintavku ani kulhavku — škoda, že nám posel. Stál patnáct zlatých, ale zaplaťpánbůh, že ne mě. Tak co, je to dost papírů?

KAPRÁL Špásy stranou! Nebo z tebe tu drzost vyženu. Víš dobře, že musíš mít licenci.

MATKA KURÁŽ Mluvte se mnou slušně a nevykládejte tady před nedospělejma dětma, že si s várna chci zašpásovat, to se nepatří, my dva spolu nic nemáme. Moje licence u druhého regimentu je tenhle poctivý ksicht, a jestli v něm neumíte číst, tak vám nemůžu pomoci. Oštemplovat si ho nedám.

VERBIŘ Kaprále, ta osoba je nějak moc vzpurná. Potřebujem v lágru lidi, co si dají říct, a žádný výtržnice.

MATKA KURÁŽ Já myslela jitrnice.

KAPRÁL Jméno.

MATKA KURÁŽ Anna Fierlingová.

KAPRÁL Jste teda všichni Fierlingovi?

MATKA KURÁŽ Proč? Já jsem Fierlingová. Tyhle ne.

KAPRÁL Já myslel, že to jsou všechno tvoje děti?

MATKA KURÁŽ Taky že jsou. Ale musejí se snad proto jmenovat stejně? *Ukazuje na nejstaršího syna.* Tenhle se například jmenuje Eilif Nojocki. Proč? Poněvadž jeho otec vždycky tvrdil, že se jmenuje Kojocki nebo Mojocki. Kluk se na tátu ještě dobře pamatuje, jenže to už zas byl jiný, byl to takový Francouz s kozí bradkou. Ale jinak má po tátovi inteligenci, ten totiž dokázal stáhnout sedlákovi kalhoty ze zadku dřív, než vůbec něco zmerčil. No, a tak se prostě každý nějak jmenujem.

KAPRÁL Cože? Jmenujete se každý jinak?

MATKA KURÁŽ Děláte, jako byste se v životě ještě nikdá s ničím takovým nesetkal.

KAPRÁL Pak je tenhle zřejmě Číňan? *Ukazuje na mladšího.*

MATKA KURÁŽ To jste neuhád. Je Švejecar.

KAPRÁL Po tom Francouzovi ?

MATKA KURÁŽ Po jakým Francouzovi? O žádným nevím. Jen to všechno nezamotejte, nebo tady budem stát do večera. Je Švejecar, ale jmenuje se Fejos, to jméno totiž nemá vůbec nic společného s jeho otcem. Ten se jmenoval docela jinak a stavěl pevnosti; jenže se uchlastal. *Švejecar přikývne s rozzářenou tváří a také nemá Katrin se zřejmě baví.*

KAPRÁL Jak se teda může jmenovat Fejos?

MATKA KURÁŽ Nechci vás urážet, ale moc fištrónu nemáte. Samozřejmě, že se jmenuje Fejos, poněvadž v době, kdy přišel na svět, jsem žila s jedním Maďarem; tomu to bylo jedno, měl už tenkrát zatraceně zřízený ledviny, ač si v životě ke špuntu nečuch. Byl to moc pořádný člověk. Kluk se vyved po něm.

KAPRÁL Ale vždyť to vůbec jeho táta nebyl!

MATKA KURÁŽ Ale po něm se kluk vyved. Říkám mu Švejecar, poněvadž je dobrý tahoun. *Ukáže na dceru.* Tahle se jmenuje Katrin Hauptová, je napůl Němka.

KAPRÁL Pěkná rodinka, jen co je pravda.

MATKA KURÁŽ Tak tak, procestovala jsem s vozem půl světa.

KAPRÁL To se všechno sepíše. *Píše.* Jseš z Bamberka v Bavořích. Jak ses dostala až sem?

MATKA KURÁŽ Můžu snad čekat, až se vojně uráčí přijít do Bamberka?

VERBÍŘ Vám by měli nejspíš říkat Jakob Vůl a Ezau Vůl, když táhnete tu káru. Dostanete se vůbec někdy z chomoutu?

EILIF Matko, můžu mu dát po tlamě? Cuká mi to v ruce.

MATKA KURÁŽ Já ti povím! Ani se nehneš! A teď, páni oficiři: Nepotřebujete pěknou pistolku? Nebo přezku? Ta vaše už je nějak odřená, pane kaprál.

KAPRÁL Potřeboval bych spíš něco jinšího. Koukám totiž, že kluci jsou úplní hromotluci, že mají nohy jako sloupy a plece jako ti medvědi z klece. Rád bych věděl, proč uhýbají vojančině?

MATKA KURÁŽ *rychle* Z toho nic nebude, kaprále. Moje děti se pro válečný řemeslo nehodí.

VERBÍŘ Rád bych věděl proč? Nese to peníze a slávu. Handl se škrpály, to je tak pro ženskou. *Eilifovi.* Ukaž se, ať vidím, jestli máš svaly, nebo jestli jseš jako vrabec!

MATKA KURÁŽ Vrabeček je to, úplný pískle. Jak se někdo přísnějc koukne, div se nesvalí.

VERBIŘ A přitom by zabil tele, kdyby náhodou stálo vedles *Chce ho odvést.*

MATKA KURÁŽ Necháš ho! Ten se mezi vás nehodí.

VERBÍŘ Hrubě mě urazil, mluvil o my hubě jako o tlamě. Zajdeme spolu tamhle na pole a vyřídíme si to jako chlapi.

EILIF Bud' klidná, matko. Já mu ukážu, zač je toho loket.

MATKA KURÁŽ Tady zůstaneš, prevíte! Znáš tě, v jednom kuse by ses rval. Má v botě zastrčenou kudlu! Každýho hned bodne!

VERBIŘ Jen žádný strachy. Vytáhnu mu ji jako mlíčnej zub. Pojd', hošánku!

MATKA KURÁŽ Pane kaprál, povím to obristovi. Strčí vás do basy. Za mou dcerou chodí oficír.

KAPRÁL Žádné násilí, kamaráde
Matce Kuráži.
Co máš proti vojančině? Copak jeho otec nebyl voják? A nepadl snad, jak se na chlapa sluší a patří? Sama jsi to řekla.

MATKA KURÁŽ Je to ještě hotový dítě. Chcete mi ho víst na jatka, já vás znám!
Dostanete za něj pět zlatých.

VERBÍŘ Ale napřed dostane on parádní hučku a ohrnovačky.

EILIF Od tebe sotva.

MATKA KURÁŽ Pojd' se mnou na ryby, řek rybář červu. *švejcarovi.* Poběž a křič, že ti chtějí ukrást bratra! *Vytáhne nůž.*
Jen ho zkuste ukrást! Zabiju vás, lumpové! Já vám dám, chtít mi ho zavlíct do války! Živíme se poctivě! Prodáváme plátno a šunku, jsme pokojný lidi.

VERBÍŘ Pokojný! To je vidět z ty kudly. A vůbec, ženská, styď se a koukej kudlu schovat. Prve ses přec přiznala, že žiješ z války. Jak jinak bys taky byla živa, z čeho? A jakápak válka bez vojáků?

MATKA KURÁŽ Nemusíte je chtít zrovna na mně.

KAPRÁL Podle tebe by válka asi měla sežrat ohryzek a hrušku vyplivnout! Vykrmit ten tvůj potěr, na to je zřejmě vojna dobrá, ale abys jí taky něco dala, to ne. Ať se stará, jak by si přišla na své, co? A přitom si říkáš Kuráž, vid'? Ale války, své chlebodárkyně, se bojíš! Tví synové se jí nebojí, to vidím.

EILIF Já se jí nebojím.

KAPRÁL A proč by ses jí taky bál? Podívej se na mě: Nešla mi vojančina k duhu? A přitom jsem u toho od sedmnácti.

MATKA KURÁŽ Ještě ti není sedmdesát.

KAPRÁL I toho se dočkám.

MATKA KURÁŽ No, pod drnem možná.

KAPRÁL Co mě urážíš? Chceš snad tvrdit, že smrdím krchovem?

MATKA KURÁŽ A co kdyby to tak opravdu bylo? Co když na tobě poznám, že jseš poznamenané) ? Co když vlastně jseš jenom mrtvola na dovolený, he?

ŠVEJCAR Je jasnovidná, všichni to říkají. Umí předvídat budoucnost.

VERBÍŘ Tak ať to panu kaprálovi předvede, ať má z toho srandu.

KAPRÁL Já na to nevěřím.

MATKA KURÁŽ Podej mi přilbu. *Kaprál jí podá přilbu.*

KAPRÁL Babské žvásty, za mák tomu nevěřím. Ale ať je legrace.

MATKA KURÁŽ *vezme list pergamenu a roztrhne jej*
Takhle by nás válka roztrhala všecy, Eilife, Švejcare i ty Katrin,

kdybychom si ji pustili moc k tělu. *Kaprálovi*. Udělám vám to výjimečně gratis. Tady na ten lístek namaluju černý kříž. Černá je smrt.

ŠVEJCAR A ty druhý nechá čistý, vidíš?

MATKA KURÁŽ Teď lístky složím a promíchám. Tak s náma zamíchal osud se všema už od samýho narození. A teď si jeden vytáhni, abys věděl, co tě čeká a nemine. *Kaprál otálí.*

VERBÍŘ *Eilifovi* Já neberu hned každého, o mně je známo, že si vybírám. Ale ty máš čerta v těle, a to se mi líbí.

KAPRÁL *loví v přílbě* Blbost! Nic než podfuk.

ŠVEJCAR Výtah černý kříž! S tím je amen.

VERBÍŘ Jen si nenech nic nabulíkovat! Pro každýho kulku ještě neulili.

KAPRÁL *chraptivě* Napálilas mě.

MATKA KURÁŽ Napálil ses sám. Tenkrát, když ses dal na vojnu. A teď jedem dál. Válka nepotrva věčně, musím se činit.

KAPRÁL K čertu, ze mne si střílet nebudeš! Tvůj harant jde s náma, uděláme z něho vojáka.

EILIF Já bych docela rád, matko.

MATKA KURÁŽ Drž hubu, ty finský čerte!

EILIF Švejcarovi se teď chce taky na vojnu.

MATKA KURÁŽ To je mi novinka. Budete si asi taky muset vytáhnout los, všichni tři. *Běží dozadu, aby namalovala na lístky kříže.*

VERBÍŘ *Eilifovi* O švédském lágru se povídá, že to tam chodí moc zbožně; je to ale prachspřstá pomluva, chtějí nám uškodit. Zpívá se jedině v neděli, a to ještě jenom jedna sloka! a jedině když máš hlad.

MATKA KURÁŽ *se vrací s lístky v kaprálové přílbě* Čerti, chtěli by utýct matce a hnát se do války jako telata za solí. Ale já vezmu na potaz lístky, ať vidějí, že svět není ráj, kde z vojáků na potkání dělají generály. Bojím se, kaprále, že by válku nepřežili. Mají strašlivou náturu, jeden jako druhý.

Přistrčí Eilifovi přílbu.

Na, vylov si los.

Eilif vytáhne a rozloží lístek. Ona mu jej vytrhne.

Tady to máš, kříž! Ach já ženská nešťastná, rodička sedmibolestná!

Umře? Na samým prahu života. Jestli se dá k vojákům, bude s ním za

chvilku amen, to je jistý. Je moc odvážný, po otci. A jestli nevezme rozum do hrsti, tak ho čeká cesta všeho živýho; cedule to říká jasně.

Oboří se na něho. Vemeš rozum do hrsti?

EILIF Proč ne?

MATKA KURÁŽ Jestli máš rozum, zůstaneš u matky, a když se ti budou pošklebovat, že jseš zbabělec, tak se jim vysměj.

VERBÍŘ Jestli se můžeš strachy podělat, tak si promluvím s bráchou.

MATKA KURÁŽ Řekla jsem ti, aby ses jim vysmál. Tak to udělej! A teď tahej ty, Švejcare!

O tebe se tolik nebojím, ty nejseš tak horká hlava. *Švejcar loví v přílbě.*

Co si lístek tak podivně prohlížíš? Je zaručeně prázdný. Není přece možný, aby na něm byl kříž. Tebe jistě neztratím.

Vezme mu lístek.

Kříž? On taky? Snad jedině proto, že je takový hlupák. Švejcare, Švejcare, i s tebou bude amen, jestli nezůstaneš ve všem tak poctivý a rozvážný, jak

- jsem tě od malička učila, a jestli mi nebudeš vracet drobný z nákupu. Jen tak se můžeš zachránit. Přesvědč se, kaprále, je tu černý kříž, nebo není ?
- KAPRÁL Je. Jenom mi nejde na rozum, jak jsem si já moh vytáhnout kříž. Držím se přece vždycky vzadu.
*Verbíři.*Nefixluje. Jejím dětem to vyšlo stejně.
- ŠVEJCAR Taky mě to vyšlo. Musím se podle toho zařídít.
- MATKA KURÁŽ *Katrin* Ted' už mám jistou jen tebe. Jseš sama hotový kříž: máš moc dobrý srdce. *Přistrčí jí přilbu nahoru k vozu, lístek však vyjme sama.* To je k zoufání. To není možný! Snad jsem to špatně promíchala. Nebud' takový dobrák, *Katrin.* Už nikdá nebud' takový dobrák, i na tvou cestě straší kříž. Drž se vždycky hezky stranou. Ty to určitě dokážeš, když jseš němá. Tak, a ted' všichni víte, na čem jste. Dávejte na sebe pozor, máte proč. A vyrazíme! *Vrátí kaprálovi přilbu a vlez na vůz.*
- VERBÍŘ *kaprálovi* Tak dělej něco!
- KAPRÁL Není mi dobře.
- VERBÍŘ Možná, žes nastyd, jak sis v tom větru sundal přilbu. Pusť se s ní do nějakého handlu. *Hlasitě.* Moh by sis tu přezku aspoň prohlídnout, kaprále. Ty lidičky z obchodu žijou, no ne? Hej, vy tam, kaprál tu přezku chce koupit!
- MATKA KURÁŽ Půl zlatky. I když taková přezka stojí za dvě zlatky. *Sleze zase s vozu.*
- KAPRÁL Není nová. Tady moc fouká, musím si ji prohlídnout někde v klidu. *Odchází s přezkou za vůz.*
- MATKA KURÁŽ Copak tady fouká?
- KAPRÁL Mám dojem, že za půl zlatky stojí, je stříbrná.
- MATKA KURÁŽ *jde rychle za vůz k němu* Má dobrých šest uncí.
- VERBÍŘ *Eilifovi* A pak si racky přihnem. Mám sebou na závdavek, pojď. *Eilif nerozhodně postává.*
- MATKA KURÁŽ Tak teda půl zlatky.
- KAPRÁL Nejde mi to na rozum. Držím se přece vždycky vzadu. Není nic bezpečnějšího, než dělat kaprála. Dopředu můžeš posílat ty druhé, ať si vybudou slávu. Nebude mi vůbec chutnat oběd. Předem vím, že nevpravím do chřtánu sousto.
- MATKA KURÁŽ Tak si to zas brát nesmíš, abys přestal jíst. Hlavně se drž pořád pěkně vzadu. Na, člověče, lokni si kořalky! *Dá mu napít,*
- VERBÍŘ *vezme Eilifa za paži a táhne ho s sebou dozadu* Deset zlatých na ruku, navíc je z tebe odvážný chlap a bojuješ za krále. Ženský se budou o tebe rvát a mně můžeš dát po hubě, že jsem tě urazil. *Oba odejdou. Němá Katrin seskočí s vozu a vyrazí drsné skřeky.*
- MATKA KURÁŽ Hned, *Katrin,* hned. Jen co pan kaprál zaplatí. *Kousne do mince.* Já těm plískům nevěřím. Mám své zkušenosti, kaprále. Ale mince se zdá dobrá. A jede se! Kde je Eilif?
- ŠVEJCAR Sel s verbířem.
- MATKA KURÁŽ *strne, pak* Hlupáku! *Ke Katrin.* Já vím, neumíš mluvit, za nic nemůžeš.
- KAPRÁL Ted' si můžeš loknout sama, matko. Takhle to holt chodí. Ale vojančina není to nejhorší. Chceš, aby tě válka živila, ale sebe a svoje lidi do ní angažirovat nechceš, co?
- MATKA KURÁŽ Ted' budeš muset táhnout vůz s bratrem, *Katrin.* *Oba, bratr a sestra, se zapřáhnou do vozu. Matka Kuráž vykročí s nimi. Vůz hrčí dál.*

KAPRÁL *hledí za nimi* Chce z války živa být, musí'jí proto řádně zaplatit.

V LETECH 1625 a 1626
táhne Matka Kuráž
s houfy švédského vojska Polskem.
Před pevností Wallhof
se zase setká se synem.
Šťastný prodej kapouna
a velké dni odvážného syna

STAN VRCHNÍHO VELITELE. VEDLE KUCHYŇ. HŘMENI DÉL. KUCHARŮ V ROZEPŘÍ
S MATKOU KURÁŽÍ, KTERÁ CHCE PRODAT KAPOUNA

KUCHARŮ Šedesát halířů za tohoto chcípáka?

MATKA KURÁŽ Tohle vypasený zvíře že je chcípák? A že by šedesát halířů bylo moc pro vrchního velitele, který si potrpí na fajnový žrádýlko? Nechci to vidět, až nebudete mít nic k obědu.

KUCHARŮ Takových chcípáku za desetník tucet hned za rohem.

MATKA KURÁŽ Co, takovýho kapouna chcete dostat hned za rohem? Když kdekomu lezou hlady oči z důlků? Takhle polní krysu, a to ještě s bídou, poněvadž vojáci všecy sežrali! Jak se někde nějaká vychrtlá krysa objeví, hned je jí pět chlapů v patách a třeba půl dne za ní běhají. Padesátník za tak obrovskýho kapouna při obležení přece není moc.

KUCHARŮ Copak oni nás obléhají? My je přece obléháme, vpravte si to už konečně jednou do kotrby.

MATKA KURÁŽ Ale k žrádlu nemáme taky nic, dokonce ještě míň než ty ve městě. Natahali tam přece všechno možný. Říká se, že si tam dávají do nosu. A my? Byla jsem u sedláků, nemají nic.

KUCHARŮ Mají. Ale nedají.

MATKA KURÁŽ *vítězoslavně* Nic nemají. Jsou na huntě. Tak je to. Melou z posledního. Viděla jsem, jak leckterý z nich vyhrabával hlady kořinky. Po vyvařeném řemenu by se utloukli. Takhle se věci mají. A já mám dát takovýho kapouna za čtyřicet halířů!

KUCHARŮ Za třicet, ne za čtyřicet. Řek jsem za třicet.

MATKA KURÁŽ Poslyšte, to není obyčejný kapoun. Řekli mi, že to bylo tak talentovaný zvíře, že žralo jedině tehda, když mu hráli. Mělo prý dokonce svůj zamilovaný marš. A počítat umělo, jak bylo inteligentní. A to by mělo být čtyřicet halířů moc? Vrchní velitel vám utrhne hlavu, jestli pro něj nebudete mít nic k obědu.

KUCHARŮ Tak se podívejte, co udělám? *Vezme kus hovězího a chce se do něho pustit nožem.* Tady je kus hověziny, tu upeču. Máte teda poslední možnost si to rozmyslet.

MATKA KURÁŽ Jen si ji klidně upečte. Je od loňska.

KUCHARŮ Od včerejška je, sám jsem ještě večer viděl vola běhat.

MATKA KURÁŽ To teda musel smrdět už za živa.

KUCHARŮ Když bude třeba, můžu ho vařit třeba pět hodin. To by bylo, aby maso nezměklo.

MATKA KURÁŽ Přidejte hodně pepře, aby pana vrchního velitele ten smrad neomráčil. *Do stanu vstupuje vrchní velitel, polní kazatel a Eilif.*

VRCHNÍ VELITEL *pochvalné poplácává Eilifa po zádech* Tak pojď, synu, pojď ke svému vrchnímu veliteli! Budeš mi sedět po pravici. Jsi zbožný bojovník a vykonal jsi hrdinský čin. A zvlášť si cením toho, žeš to udělal v boji za víru. Jakmile dobudu města, odměním se ti zlatou sponou. Přišli jsme spasit jejich duše, a co dělá ta nestydatá, ukoptěná selská banda? Odhání nám svůj dobytek! Přitom ho strká svým kněžourům horem dolem; ale tys tu selskou verbež naučil moresům. Pojď, naliju ti korbel červeného a naráz ho vypijeme. *Oba to učiní.* Polnímu kazateli nakašleme, je zbožný. A co bys takhle rád k obědu, drahoušku?

EILIF Flák masa. Flák masa bych si dal!

VRCHNÍ VELITEL Kuchaři, maso!

KUCHAŘ Ví, že tady nic není, a ještě si přivede hosty. *Matka Kuráž ho zarazí, protože chce naslouchat.*

EILIF Při takový mele člověku vytráví.

MATKA KURÁŽ Božíňku, to je můj Eilif!

KUCHAŘ Kdo?

MATKA KURÁŽ Můj nejstarší. Dva roky jsem ho neviděla. Ukradli mi ho na silnici. To si ho tady musejí považovat, když ho zve sám velitel na oběd. A co máš k jídlu? Nic! A slyšel jsi, co by host rád: maso! Radím ti, kup toho kapouna. Za zlatku je tvůj!

VRCHNÍ VELITEL *usedl s Eilifem a s polním kazatelem a zařve* Lambe, něco k jídlu, ty lotře kuchařská, nebo z tebe nadělám fašírku!

KUCHAŘ K čertu, dej to sem, vyděračko!

MATKA KURÁŽ Já myslela, že je to chcípák.

KUCHAŘ No a není? Sem s ním, padesát halířů je za něj nekřesťansky moc!

MATKA KURÁŽ Řekla jsem zlatku. Pro mého nejstaršího, pro váženýho hosta pana vrchního velitele, by mi nebylo nic moc drahý.

KUCHAŘ *jí dá peníze* Tak ho aspoň oškubej, ať můžu zatím rozdělat oheň.

MATKA KURÁŽ *se posadí a škube kapouna* Ten bude koukat, až mě uvidí. Je to totiž ten z mých kluků, co je odvážný a chytrý. Mám ještě hloupýho, ale ten je za to poctivost sama. A dcera je nijaká. Ale aspoň nemluví, a to taky není k zahození.

VRCHNÍ VELITEL Napij se ještě, synu, je to moje zamilované falernské, už ho mám jen soudek, nebo nanejvýš dva. Ale když vidím, že v mém vojsku dosud nevymřela pravá víra, tak ať mě to něco stojí! A duchovní pastýř se na nás bude zas jen koukat, poněvadž pořád jen káže, ale poradit nedokáže. A teď nám milý Eilife, hezky podrobně vylič, jak se ti podařilo ty sedláky obalamutit a jak jsi chytil těch dvacet kusů hovězího. Jen aby je brzy přivedli!

EILIF Za den, nanejvýš za dva jsou tady.

MATKA KURÁŽ To je od mého Eilifa ohleduplnost, že sem ty voly přizene až zejtra, jinak byste o toho kapouna už ani nestáli.

EILIF Inu, bylo to tak: Dověděl jsem se, že sedláci chtějí tajně, hlavně v noci, odehnat voly, co poschovávali v lesích, do nějakého háje. Ti z města si tam pro ně měli přijít. Rek jsem si: Jen ať si ten svůj dobytek klidně seženou do houfu, najdou ho spíš než já. A svým lidem jsem udělal na maso laskominy

— dva dny jsem jim ten jejich beztak hubený příděl ještě přiškrtil, takže se jim sbíhaly sliny, jak jen zaslechli slovo, který začínalo nějak podobně, jako třeba masakr.

VRCHNÍ VELITEL To bylo od tebe chytré.

EILIF Snad. Všecko ostatní byla maličkost. Jenže sedláci měli klacky a bylo jich třikrát tolik. Pustili se do nás jako diví a čtyři z nich mě zatlačili do houští, vyrazili mi zbraň z ruky a křikl: Vzdej se! Co dělat, říkám si, nadělají z tebe guláš.

VRCHNÍ VELITEL A cos tedy udělal?

EILIF Dal jsem se do smíchu.

VRCHNÍ VELITEL Co žes udělal?

EILIF Dal jsem se do smíchu. A tak jsme se nakonec dostali do řeči, slovo dalo slovo a já začal rovnou smlouvat. Dvacet zlatých za vola, je moc, říkám, a nabízím patnáct. Jako bych chtěl zaplatit. A oni jsou celí vyjevení a drbou se za ušima. Shýbnu se tedy bleskurychle po šavli a rozsekám je na cucky. Nouze přece nezná slitování, no ne?

VRCHNÍ VELITEL Co tomu říkáš, duchovní pastýři?

POLNÍ KAZATEL Přísně vzato, v bibli nic takového nestojí, ale náš Pán dovedl z pěti chlebů vyčarovat pět set, a proto žádná nouze nebyla. Mohl tedy také právem žádat, aby každý miloval bližního svého. Lidé byli syti. Dnes je tomu ovšem jinak.

VRCHNÍ VELITEL *se směje* Docela jinak. Teď ti přece jen dám napít, ty farizeji. *Eilifovi*. Rozsekal jsi je na cucky, to je dobře! Aspoň se moji udatní vojáci pořádně nadlábnou. Neříká se v Písmu: Cožkoli jste učinili jednomu z bratří těchto mých, mně jste učinili? A co tys jim učinil? Sehnal jsi jim chutnou krmí z hovězího, poněvadž na plesnivý chleba nejsou zvyklí. Dříve si dokonce v přilbách připravovali občerstvení z housek a vína, než se pouštěli do boje za Boha.

EILIF Ano, bleskurychle se shýbnu po meči a rozsekám je na cucky.

VRCHNÍ VELITEL V tobě je skryt mladý Caesar. Mělo by ti být popřáno spatřit krále.

EILIF Viděl jsem ho z dálky. Je náramně vznešený. Chtěl bych si ho vzít za vzor.

VRCHNÍ VELITEL Něco z něho v sobě už máš. Vážím si tak udatného vojáka, jako jsi ty, Eilife. S takovým jednám jako s vlastním synem. *Vede ho k mapě*. Podívej se na situaci, Eilife, zbývá ještě leccos vykonat.

MATKA KURÁŽ *kteřá naslouchala a teď zlostně škube kapouna* Musí to být moc špatný vojevůdce.

KUCHARŤ Nenažraný, to jo, ale proč špatný?

MATKA KURÁŽ Že potřebuje odvážný vojáky. Proto. Kdyby uměl vymyslet pořádný válečný plán, tak by nepotřeboval odvážný vojáky. Stačili by mu ty obyčejný. A vůbec: když je někde moc všelijakých ctností, tak to tam zaručeně smrdí.

KUCHARŤ Já myslel, že zrovna ctnosti svědčí o tom, že je všecko v pořádku.

MATKA KURÁŽ Co vás vede! Zrovna naopak. A proč? Když vojevůdce nebo král je pořádný hlupák a když svý lidi vede do srabu, pak potřebuje, aby byli udatní; to je taky ctnost. Když je velká držgrešle a naverbuje málo vojáků, pak aby byli všichni Herkulesové. A když je lajdák a o nic se nestará, pak aby byli zase mazaný jako lišky, jinač zhebnou. Navíc musejí být taky náramně věrný, když toho po nich pořád moc chce. Samý ctnosti, který pořádná země, pořádný král a vojevůdce nepotřebujou. V pořádných

zemích nepotřebujou ctnosti, všichni lidi můžou být docela obyčejní, nemusejí být nijak zvlášť chytrý a můžou být třeba i zbabělí.

VRCHNÍ VELITEL Vsadím se, že tvůj otec byl voják.

EILIF Jak jsem zaslech, dokonce velký. Matka mě proto varovala. Zním o tom písničku.

VRCHNÍ VELITEL Zazpívej nám ji! *Zařve*. Co bude s tím jídlem?

EILIF Jmenuje se: Píseň o ženě a vojáku. *Zpívá a tančí přitom válečný tanec se šavlí.*

Ach ohně — ty žhnou, ostrý nože — ty tnou,
voda spolkne ty, co se v ní plaví.

Jak přemůžeš led? Pryč z vojny a hned,
tak žena vojáku praví.

Ten v hlavní svý však olovo má,
uslyšel buben a jenom se smál:

Jít do vojny neškodí zdraví!

My na sever jdeme, a pak na jih jdeme zas,
copak něco nám může kdy zlomit vaz ?

Tak ženě vojáci praví.

Ach, bude se kát ten, kdo nedbá mých rad,
koho stařecký moudrosti znaví.

Kam si troufáš? Ne! To dopadne zle!

Tak žena vojáku praví.

Voják, co bez nože nemoh se hnout,
jí do tváře smál se a pak přebrodil proud.

Že voda mu nahlodá zdraví?

Měsíc až nad střechou bude se skvět,
my se vrátíme domů, vem na to jed!

Tak ženě vojáci praví.

MATKA KURÁŽ *v kuchyni zpívá pokračování a tluče přitom lžící do hrnce*

Ach, ty zmizíš jak dým!

Ba i s teploučkem svým,
my nebudem hřát se z tvý slávy!

Ach, jak rychle jde dým!

Budiž Pánbůh i s ním!

Tak žena o muži praví.

EILIF Co to?

MATKA KURÁŽ *zpívá dál*

Voják, co bez nože nemoh se hnout,
sám pod nožem padl a uchopil ho proud,
voda spolkla ty, co se v ní plaví.

Studený měsíc už nad střechou stál,
vojáka proud plavil po ledě dál.

A co vojáci ženě teď praví?

Ach, on zmizel jak dým,
všechno teplo šlo s ním,
nemohla jste se hřát z jeho slávy.

Ach, musí se kát ten,
kdo nedbal mých řad,
tak žena vojákům praví.

VRCHNÍ VELITEL Ti v kuchyni si dnes nějak dovolují.

EILIF *zašel do kuchyně. Obejme matku* Takovýhle shledání. Kde jsou ostatní?
MATKA KURÁŽ *v jeho objetí* Jsou všichni jako rybičky. Švejcar se stal colmistrem u Druhého regimentu j tam se mi aspoň do ničeho nezaplete. Abych ho vytáhla úplně ze všeho, to se mi nepovedlo.
EILIF A co tvoje nohy?
MATKA KURÁŽ *Inu, ráno se dostávám těžko do bagančat.*
VRCHNÍ VELITEL *přistoupil k nim* Tak ty jsi tedy jeho matka. Doufám, že máš pro mne ještě víc takových synů.
EILIF Jestli já nemám štěstí: sedíš tady v kuchyni a slyšíš, jak tvýho syna vyznamenávají!
MATKA KURÁŽ *Ano, to jsem slyšela. Dá mu políček.*
EILIF *se chytne za tvář* To je za to, že jsem chytil ty voly?
MATKA KURÁŽ *Ne. Za to, že ses nevzdal, když se na tebe ti čtyři vrhli a chtěli z tebe nadělat guláš. Neučila jsem tě, že máš na sebe dávat pozor, ty finský čerte? Vrchní velitel a polní kazatel stojí u vchodu a smějí se.*

ZA DALŠÍ TŘI ROKY,
se Matka Kuráž
dostane s částmi
finského regimentu do zajetí.
Dceru zachrání, stejně i vůz,
pocitivý syn jí však zemře

POLNÍ LEŽENÍ. JE ODPOLEDNE.

NA ŽERDI PRAPOR PLUKU. MATKA KURÁŽ NATÁHLA OD SVÉHO VOZU, KTERÝ JE BOHATĚ OVĚŠEN RŮZNÝM ZBOŽÍM, ŠNŮRU K VELKÉMU DĚLU, NA NĚMŽ SKLÁDÁ S KATRIN PRÁDLO. PŘITOM VYJEDNÁVÁ SE ZBROJMISTREM O PYTEL KULÍ. ŠVEJCAR, TEĎ V MUNDŮRU COLMISTRA, PŘIHLÍŽÍ. POHLEDNÁ OSOBKA YVETTE POTTIEROVÁ ŠIJE COSI NA PESTRÉM KLOBOUČKU; PŘED NÍ STOJÍ SKLENKA PÁLENKY. YVETTE JE V PUNČOCHÁCH A MÁ VEDLE SEBE RUDÉ STŘEVÍČKY S VYSOKÝMI PODPATKY

ZBROJMISTR *Dám vám ty koule za dvě zlatky. Je to skoro zadarmo. Potřebuju peníze, poněvadž obrist už dva dni chlastá s oficíry a kořalka došla.*

MATKA KURÁŽ *To je erární munice. Kdyby ji u mně našli, přišla bych před válečný soud. Vy lumpové prodáváte koule, a mančaft pak nemá čím střílet na nepřítele.*

ZBROJMISTR *Nebudte tak zlá! Ruka ruku myje.*

MATKA KURÁŽ *Erární majetek nekupuju. Za takovou cenu ne.*

ZBROJMISTR *Můžete to ještě dnes večer nenápadně prodat za pět, za osm zlatek zbrojmistrovi od Čtvrtých. Stačí, když mu vystavíte stvrzenku na dvanáct zlatých. Je už docela bez munice.*

MATKA KURÁŽ *A pročpak to neuděláte sám?*

ZBROJMISTR *Poněvadž mu nevěřím. Jsme kamarádi.*

MATKA KURÁŽ *vezme pytel* Tak to sem dej. *Ke Katrin.* Odnes to dozadu a vyplat' mu půldruhý zlatky. *Na zbrojmistrův protest.* Řekla jsem půldruhý zlatky. *Katrin odvléká pytel, zbrojmistr jde za ní. Matka Kuráž k Švejcarovi.* Tu máš spodky, pořádně si je ulož! Je říjen a co nevidět můžou přijít mrazy. Naschvál říkám „můžou“, poněvadž jsem se časem přesvědčila, že nic z toho, o čem si člověk myslí, že přijít musí, nakonec přijít nemusí, ani jiná

roční doba. Ale ta tvá plukovní kasa v pořádku být musí, ať přijde, co přijde. Máš ji v pořádku?

ŠVEJCAR Mám matko.

MATKA KURÁŽ Nezapomeň, že tě udělali colmistrem jedině, že jseš poctivý, a ne snad, že bys byl odvážný, jako třeba tvůj bratr. A hlavně že jseš takový prostáček. Poněvadž tebe by jistě nenapadlo s tím utýct. Tebe ne. To mě tak nejspíš uklidňuje. A ať mi ty spodky někam nezašantročíš!

ŠVEJCAR Kdepak, matko, dám si je pod slamník. *Chce jít.*

ZBROJMISTR Jdu s tebou, colmistře.

MATKA KURÁŽ Ale ty vaše figle ho neučte! *Zbrojmistr odejde bez pozdravu se Švejcarem.*

YVETTE *mu mává* Taky bys moh pozdravit, zbrojmistře!

MATKA KURÁŽ *Yvetě.* Nevidím je ráda spolu. To není společnost pro mého Švejcara. — Ale že se ta válka docela pěkně rozbíhá! Než se do ní vsecky země dostanou, uteče pět šest let jako voda. Trochu filipa a opatrnosti, a můžu z toho mít dobrý kšeft. Nevíš, že při své nemoci nemáš dopoledne pít?

YVETTE Kdopak říká, že jsem nemocná? To jsou sprostý pomluvy!

MATKA KURÁŽ Všichni to říkají.

YVETTE Poněvadž všichni lžou. Matko Kuráži, jsem už z toho zoufalá. Kvůli těm lžím se mě všichni straní jako leklý ryby. K čemu si vlastně upravuju klobouk? *Odhodí ho.* Proto taky po ránu piju, nikdy jsem to nedělala, dělají se z toho vrásky. Ale teď je mi to všechno jedno. U Druhého finskýho mě všichni znají. Měla jsem zůstat doma, když mě ten můj první nechal. Pro našince pejcha není. Musíš umět spolknout každý svinstvo, jinak to jde s tebou s kopce.

MATKA KURÁŽ Jen my tady před mou nevinnou dcerou zase nezačínej o svém Pietrovi a o celý ty historii.

YVETTE To by zrovna měla slyšet, aby si dala pozor. Kdepak láska!

MATKA KURÁŽ Ty se žádná neubrání!

YVETTE Pak jí to teda povím, aspoň se mi uleví. Začlo to tím, že jsem vyrostla v krásných Flandrech. Nebýt toho, tak jsem ho nikdy nepoznala a neseděla bych teď tady v Polsku. Byl vojenský kuchař, takový blondák, Holanďan, ale hubený. Katrin, s hubenýma si nic nezačínej! — ale to jsem tehda ještě nevěděla. Ani to, že už tenkrát měl ještě jinou a že mu všichni říkali Pieter Lulkař, poněvadž nevyndával lulku z huby ani při tom, tak mu to bylo všední. *Zpívá „Píseň o sbratření“.*
Sedmnáct let mi bylo,
když nepřítel k nám vpad.
Pak odložil náhle šavli,
jak přítel šel mi ruku dát.
A po májové mši .
noc přišla nejsladší
a šiky stály sevřeny.
Pak bubny bily, jak je zvyk,
pak za keř vzal nás protivník —
a došlo k sbratření.
Nepřátel bylo mnoho,
ten můj, to kuchař byl,
odporný býval mi ve dne,
však v noci vždy mě uchvátil.

Ach, po májové mši
noc přijde nejsladší
a šiky stojí sevřeny.
Pak bubny bijí, jak je zvyk,
za keř nás vezme protivník,
dochází k sbratření.
Láska, již cítila jsem,
nadpozemský byl cit,
že mám ho, ach, tolik ráda,
nechtěli naši pochopit.
A jedno jitro mdlý
nastalo hoře my,
vyřízen vzorně stanul šik.
Zvuk bubnů letěl náměstím,
z našeho města s milým mým
odcházela protivník.
Vydala jsem se za ním,
ale nikde jsem ho nezastihla.
Už je to pět let.
Odvrávorá za vůz.

MATKA KURÁŽ Nechalas tady ležet klobouk!

YVETTE Ať si ho veme, kdo chce.

MATKA KURÁŽ Tak se z toho aspoň pouč, Katrin, a s lidem vojáckým si nikdá nic nezačíněj. Láska je nadpozemská moc, varuju tě před ní. Ani s těma, co nejsou u armády, to není žádný med. Každý ti nakuká, že by nejradši líbal zem, po který chodíš, a nakonec abys mu dělala služku. Ale když už jsem u toho: jestlipak sis včera umyla nohy? Buď ráda, že jseš němá, aspoň si nikdá neodporuješ a nemáš chuť ukousnout si jazyk, když jsi někomu pověděla pravdu. Němota je dar od Pánaboha. Ale tady jde kuchař od vrchního velitele, copak asi chce? *Kuchař a polní kazatel přicházejí.*

POLNÍ KAZATEL Nesu vám vzkaz od syna, od Eilifa, a kuchař šel hned se mnou, poněvadž jste se mu moc zalíbila.

KUCHARŠ Šel jsem s ním jedině proto, abych se nalokal čerstvého vzduchu.

MATKA KURÁŽ To tady můžete, jestli se budete chovat slušně. Ale i kdyby ne — na vás bych stačila. A jakýpak vzkaz mi nesou? Žádný peníze nazbyt nemám.

POLNÍ KAZATEL Vlastně jsem měl něco vyřídit bratrovi, panu colmistrovi.

MATKA KURÁŽ Ten už tady není a jinde ho taky nenajdete. Švejcár není Eilifův colmistr. Ať ho neuvádí v pokušení a má rozum. *Dá mu peníze z brašny, kterou má přehozenou přes rameno.* Tohle mu dejte. Je to hřích, spekuluje na mateřskou lásku — měl by se stydět.

KUCHARŠ Už za krátko bude musit vyrazit s regimentem, a kdoví, jestli se ještě vůbec vrátí. Měla byste něco přidat, aby vás to dodatečně nemrzelo. Vy ženský jste moc přísný, ale potom toho litujete. Takhle sklenička kořalky — co by vám to ublížilo! Ale vy — kdepak! A najednou je chlap pod drnem a zpátky už ho nevyhrabeš.

POLNÍ KAZATEL Jen se nerozplačte, kuchaři. Padnout ve válce je milost a žádné neštěstí. A proč? Poněvadž se válčí za víru. Není to žádná obyčejná válka, ale úplně zvláštní. Vede se za Pánaboha, a proto jí taky Pánbůh přeje.

KUCHARŠ To je správný. Je to sic válka, v který se pálí, loupí a morduje — a sem tam i třeba przní, ale od všech jiných válek se liší tím, že je to válka za víru, to je jasný. Ale žízeň dělá stejně, to musíte přiznat.

POLNÍ KAZATEL *Matce Kuráži, ukazuje na kuchaře* Snažil jsem se mu to vymluvit, ale tvrdil, že jste mu učarovala, že se mu o vás zdá.

KUCHARĚ *si zapaluje lulku* To já jen proto, abych dostal sklenku pálenky z vašich hezkých rukou, o nic víc nešlo. Ale doplatil jsem na to dost už tím, že mi kazatel celou cestu vykládal takový vtipy, že se doteďka červenám.

MATKA KURÁŽ A v duchovním rouše! Budu vám muset nalít, jinak mi z dlouhý chvíle ještě uděláte nemravný návrh.

POLNÍ KAZATEL Ejhle pokušení! — řekl dvorní kazatel a podlehl mu. *Jde a ohlédne se po Katrin.* Kdopak je tahle sympatická osoba?

MATKA KURÁŽ To není žádná sympatická osoba, to je slušná osoba. *Polní kazatel a kuchař odcházejí s Matkou Kuráží za vůz. Katrin se dívá za nimi a zamíří pak od prádla ke kloboučku. Zvedne jej a usedne, aby si obula rudé střevičky. Zezadu je slyšet Matku Kuráž, jak politizuje s polním kazatelem a kuchařem.* Poláci tady v Polsku se do toho neměli míchat. Pravda, náš král k nim vtrh s vojskem. Ale Poláci se začali plíst do svých vlastních záležitostí, místo aby koukali udržet mír, a napadli krále, zrovna když poklidně vtáh do jejich země. A tím porušili mír oni, a všechna krev padá proto na jejich hlavy.

POLNÍ KAZATEL Naš král při tom myslel jen a jen na jejich svobodu. Císař uvrhl všechny do poroby, Poláky stejně jako Němce, a král je musil osvobodit.

KUCHARĚ Tak to je. Kořalka je výborná, vaše tvář mě neklamala. Ale když už mluvíme o králi: svobodu, kterou chtěl závist v Německu, si dal slušně zaplatit tím, že zaved ve Švédsku daň ze soli, což prej chudýmu lidu přišlo dost draho. A navíc pak ještě musil Němce zavírat a čtvrtit, poněvadž se nechtěli rozloučit s nesvobodou, do který je císař uvrh. Samozřejmě, když někdo pořád nechtěl zatoužit po svobodě, pak holt s králem nebyla legrace. Napřed chtěl před zlýma lidma a hlavně před císařem ochránit jenom Poláky, ale s jídlem roste chuť, a tak vzal pod ochranu celý Německo. Dost dlouho se tomu úspěšně bránilo. A tak milý král měl za všechnu dobrotu jen zlobení a výdaje, který zase musel vymáhat daněma; vyvolalo to sice zlou krev, ale on se tím nedal odradit. Měl na své straně jednu záštitu — slovo boží, a to bylo jeho štěstí. Jinak by se ještě říkalo, že to udělal jen kvůli vlastnímu prospěchu a zisku. Ale takhle měl vždycky čistý svědomí, a na tom mu nejvíc záleželo.

MATKA KURÁŽ Na vás se pozná, že nejste Švéd, jinak byste o hrdinným králi takhle nemluvil.

POLNÍ KAZATEL Jíte koneckonců jeho chléb.

KUCHARĚ Já jeho chleba nejím, naopak on můj, já mu ho pečú.

MATKA KURÁŽ Nikdo nad ním nemůže zvítězit. Proč? Poněvadž mu lidi věří. *Vážné.* Když člověk poslouchá ty nahoře, tak má dojem, že vedou války jen z bohabojnosti a pro samý dobro a krásu. Když tomu ale sáhnete pořádně na zub, tak poznáte, že vůbec ne; vždyť oni tak blbí nejsou, že válčejí jedině pro zisk. Jinak by se jim na to obyčejný lidi, jako já, taky vykašlali.

KUCHARĚ Tak, tak.

POLNÍ KAZATEL Jako Holanďan byste udělal dobře, kdybyste si prohlédl prapor tady na žerdi, dříve než v Polsku vyslovíte své mínění.

MATKA KURÁŽ Dobrymi evandělíky na věčný časy! Na zdraví!

Katrin si nasadila Yvettin klobouk a prochází se, napodobujíc její chůzi. Náhle se ozve dunění děl a střelba. Bubnování. Matka Kuráž, kuchař a polní

kazatel se vyřítí za vozem, oba poslední ještě se sklenkami v rukou. Zbrojmistr a jakýsi voják přiběhnou k dělu a snaží se jej odtlačit.

MATKA KURÁŽ Copak je? Musím přece napřed uklidit prádlo, chlapi sakramentský. *Snaží se zachránit prádlo.*

ZBROJMISTR Katolíci! Přepadli nás! Bůhví, jestli se ještě odsud dostaneme. *Vojákoví. Odtáhni ten kanón! Běží dál.*

KUCHAR Pánbůh s náma, musím za vrchním velitelem. Kuráži, přijdu zas některý den na kus řeči. *Pádí pryč.*

MATKA KURÁŽ Počkejte, nechal jste tady lulku!

KUCHAR z *dálky* Schovejte mi ji! Budu ji potřebovat!

MATKA KURÁŽ Zrovna teď, když se nám obchod trochu rozběh.

POLNÍ KAZATEL Inu, budu muset také jít. Jestli je ovšem nepřítel blízko, tak by to mohlo být nebezpečné. Blahoslavení pokojní, říká se ve válce. Kdybych si tak mohl přehodit nějaký kabát.

MATKA KURÁŽ Kabáty nepůjčuju, i kdyby to mělo stát život. S tím mám špatný zkušenosti,

POLNÍ KAZATEL Ale já jsem zvlášť ohrožen pro svou víru.

MATKA KURÁŽ *dojde mu pro plášť* Dělán to na mou duši proti vlastnímu svědomí. Už ať jste pryč!

POLNÍ KAZATEL Srdečný dík! Jste šlechtná. Ale snad bych udělal lépe, kdybych tady zůstal. Mohl bych totiž vzbudit podezření a upozornit na sebe nepřítele, kdyby mě viděl utíkat.

MATKA KURÁŽ *vojákoví* Tak přece nech ten kanón stát, osle! Kdopak ti to zaplatí? Nech si ho u mně, stálo by tě to krk.

VOJÁK *běží pryč* Dosvědčíte mi, že jsem udělal co jsem moh.

MATKA KURÁŽ Přisámboh! *Vidí dceru s kloboučkem.* A co ty s tím kurevnickým kloboučkem? Hned tu hučku sundáš! Přeskočilo ti? Teď, když se blíží nepřítel? *Strhne Katrin klobouček z hlavy.* Chceš, aby si tě všimli a udělali z tebe děvku? A ty střevíce si taky obula, jank bláznivá! Dolů s nima! *Chce jí je stáhnout.* Krindepane, pane kazateli, pomoh jí sundat ty boty! Vrátím se hned. *Běží k vozu.*

YVETTE *přichází, pudruje se* Co tomu říkáte? Jsou to katolíci. Kde mám klobouček? Kdopak mi ho pošlapal? Můžu snad takhle chodit, až tady budou katolíci? Co si o mně pomyslí? Ani zrcátko nemám. *Polnímu kazateli.* Jak vypadám? Nejsem moc napudrovaná?

POLNÍ KAZATEL Ujde to.

YVETTE A kde jsou ty rudý střevičky? *Nenajde je, poněvadž Katrin schová nohy pod sukni.* Vždyť jsem je nechala tady. Teď abych šla do stanu bosá. To je ostuda! *Odejde. Přiběhne Švejcar a nese malou skříňku.*

MATKA KURÁŽ *přichází s plnou hrstí popela.* Ke Katrin Na, popel! *Švejcarovi.* Co to táhneš?

ŠVEJCAR Plukovní kasu.

MATKA KURÁŽ Zahod' ji! S colmistrováním je konec!

ŠVEJCAR Svěřili mi ji. *Odchází dozadu.*

MATKA KURÁŽ *polnímu kazateli* Sundej to duchovní roucho, kazateli, nebo ti ani kabát nepomůže, poznají tě. *Pomaže Katrininu tvář popelem.* Drž! Tak, trochu špíny, a budeš mít pokoj. Takový neštěstí. Polní hlídky se ožraly. Říká se:

Postav svíci pod kbelec. Voják, zvláště katolický, a čistý obličej, a z holky je našup kurva. Po celý týden jim nedají nažrat, a když se pak při plundrování trochu nacpou, hned se pustějí do ženských. Tak, a teď ať si přijdou! Ukaž, jak vypadáš. Docela to ujde. Jako kdybys zrovna kydala hnůj. Co se třeseš? Takhle se ti nemůže nic stát. *Švejcarovi*. Kdes nechal tu kasu?

ŠVEJCAR Myslel jsem si, že by jí bylo nejlíp ve voze.

MATKA KURÁŽ *zděšeně* Co, u mně ve voze? Jseš snad blázen? Jak se člověk chvílku nekouká... Vždyť nás všechny tři oběsí.

ŠVEJCAR Tak ji dám někam jinam. Nebo s ní uteču.

MATKA KURÁŽ Tady zůstaneš, na to je pozdě.

POLNÍ KAZATEL *zpola převlečen* Můjtybože, prapor!

MATKA KURÁŽ *stáhne plukovní prapor* Bože můj. Člověk už o něm pomalu ani neví. Mám ho už pětadvacet let. *Hřmění děl je hlasitější*.

DOPOLEDNE O TŘI DNY POZDĚJI. DĚLO JE PRYČ. MATKA KURÁŽ, KATRIN, POLNÍ KAZATEL A ŠVEJCAR SEDÍ SKLÍČENĚ U JÍDLA

ŠVEJCAR Už třetí den tady sedím s rukama v klíně a pan kaprál, co byl na mně vždycky tak hodný, se možná začne pomalu ptát: Kdepak je Švejcar s kasou a žoldem?

MATKA KURÁŽ Buď rád, že tě nevyčmuchi.

POLNÍ KAZATEL Co mám říkat já? Také tady nemohu konat pobožnost, zle by se mi to vyplatilo, říká se sice: Co na srdci, to na jazyku, ale běda, jestli jazyk ujde.

MATKA KURÁŽ Tak, tak. Teď mi jeden tady sedí s vírou a druhý s kasou. Ani nevím, co je nebezpečnější.

POLNÍ KAZATEL Jsme teď prostě v rukou božích.

MATKA KURÁŽ Nemyslím, že by s náma bylo tak zle, ale spát v noci přesto nemůžu. Kdyby nebylo tebe, Švejcare, bylo by všechno lehčí. Myslím, že jsem si to jakž takž zaonačila. Řekla jsem jim, že jsem proti ancikristovi, proti tomu Švédovi rohatýmu, a že jsem na vlastní oči viděla, že má levý roh trochu odřený. A uprostřed výslechu jsem se zeptala, kde by se daly koupit svícený svíčky, ale ne moc draho. Uměla jsem to s nima, poněvadž Švejcara otec byl katolík a kolikrát si z toho všeho dělal šprťouchlata. Tak docela mi samozřejmě neuvěřili, ale co měli dělat, když nemají u pluku jedinou markytánku. A tak přimhouřili oko. Možná, že na tom ještě vydělám. Jsme zajatý, ale asi jako veš v kožiše.

POLNÍ KAZATEL Mléko je dobré. Pokud jde ovšem o množství, budeme zřejmě teď musít náš švédský apetit poněkud krotit. Byli jsme prostě poraženi.

MATKA KURÁŽ Koho že porazili? Vítězství a porážky hlaváčů tam nahoře a nás tady dole se přece chvílema vůbec nekrejou. Dokonce se stane, že porážka je pro ty dole vlastně vítězství. Ztratí čest, ale jinak nic. Pamatuju se, že náš vrchní velitel jednou v Livonsku dostal od nepřítele tak na frak, že na mě v tom zmatku dokonce zbyl z bagáže šiml. Tah mi potom vůz celých sedm měsíců, dokud jsme nezvítězili a nepřišla revize. Ale obecně se dá říct, že nám sprostým lidem přijde draho jak vítězství, tak porážka. Pro nás je nejlepší, když se politika nemůže hnout z fleku. *Švejcarovi*. Jez!

ŠVEJCAR Nechutná mi. Jak má kaprál vyplatit žold?

MATKA KURÁŽ Na útěku se žold nevyplácí.

ŠVEJCAR Vyplácí, mají na to nárok. Bez žoldu nemusejí utíkat. Ani krok nemusejí udělat.

MATKA KURÁŽ Švejcare, z tvý svědomitosti jde na mě skoro až strach. Měla jsem tě sice k tomu, abys byl poctivý, poněvadž jsi moc chytrosti nepobral, ale všecko má svý meze. Jdu teď s kazatelem koupit katolickou fángli a maso. Tak jako on nedovede vybrat maso žádný, jde na jisto jako náměsíčník. Myslím, že pozná pěkný kousek podle toho, jak se mu začnou v hubě sbíhat sliny. Zaplaťpánbůh, že mi aspoň dovolujou obchodovat. Handlíře se nikdo neptá po víře, jedině po ceně. A evandělický kalhoty taky hřejou.

POLNÍ KAZATEL Jak pravil žebravý mnich, když byla řeč o tom, že luteráni obrátí v městech i na vesnicích všecko vzhůru nohama: Žebráků bude vždycky zapotřebí. *Matka Kuráž zmizí ve voze.* Přece jen má strach o tu kasu. Dosud si nás nevšímali, jako bychom všichni patřili k vozu, ale jak dlouho ještě?

ŠVEJCAR Můžu ji odklidit.

POLNÍ KAZATEL To by bylo skoro ještě nebezpečnější. Co kdyby tě někdo viděl! Mají špehy. Včera ráno se najednou jeden přede mnou vynořil z příkopu, když jsem konal potřebu. Lekl jsem se a jen tak tak, že jsem ještě v sobě potlačil modlitbičku. Byla by mě prozradila. Myslím, že by si nejraděj i k lejnu čichli, jestli nepáchne protestantstvím. Ten špicl byl takový malý chcípák, s páskou přes oko.

MATKA KURÁŽ *vylézá s košíkem z vozu* Co jsem našla, ty nestydo? *Vítězoslavné zvedá do výše rudé střeвиčky s vysokými podpatky.* Yvettiny rudý střeвиčky! Klidně je sbalila. Poněvadž jste jí namluvil, že je docela sympatická osoba! *Vloží je do košíku.* Vrátil jsem je. Ukrást Yvettě boty. Když se ta huntuje pro peníze, mám pro to pochopení. Ale ty bys chtěla jen tak, pro potěšení. Řekla jsem ti, že musíš počkat, až bude mír. Jen žádného vojáka! Jen si pěkně se svým fintěním počkej, až bude mír!

POLNÍ KAZATEL Mně se nezdá, že by se fintila.

MATKA KURÁŽ Fintí se až dost. Jsem nejradši, když vypadá jako kámen v Dalarně, kde nic jiného není a kde proto lidi říkají: Ani jsem si mrzáka nevším. Dokud bude taková, nic se jí nestane. *Švejcarovi.* Tu kasu necháš tam, kde je! Slyšíš? A na sestru dáš pozor, potřebuje to. Ještě mě přivede do hrobu. Pytel blech by člověk spíš uhlídal než vás. *Odchází s polním kazatelem. Katrin uklízí nádobí.*

ŠVEJCAR Už se nebude moc dlouho sedět jen tak v košili na slunci. *Katrin ukazuje na strom.* Ano, listí žloutne. *Katrin se ho posuňky ptá, jestli se nechce napít.* Nebudu pít. Přemejšlim. *Zámka.* Říká, že nemůže spát. Měl bych tu kasu přece jen přestěhovat jinam, věděl bych o skrýši. — Přece jen mi dones sklenku. *Katrin jde za vůz.* Strčím ji zatím do krtčí díry u řeky. Zatím. Možná že pak pro ni dnes v noci, někdy tak k ránu zajdu a že ji odnesu k regimentu. Jakpak daleko mohli za tři dni utýct? Pan kaprál bude koukat! Příjemně jsi mně zklamal, Švejcare, řekne. Svěřím ti kasu, a ty ji přineseš zpátky! *Když vyjde Katrin s plnou sklenkou za vozem, narazí na dva muže. Jeden z nich je kaprál, druhý před ní uctivě smekne klobouk. Má přes oko pásku.*

MUŽ S PÁSKOU Bůh vás pozdrav, milá slečno. Neviděla jste tu někoho z kvartýru druhého finského regimentu? *Katrin, velmi polekána, běží za bratrem a rozlévá přitom kořalku. Oba muži se po sobě podívají, a jakmile zahlédnou sedícího Švejcara, stáhnou se zpátky.*

- ŠVEJCAR *se náhle probere ze zadumání Polovičku jsi vylila. Co to děláš za grimasy? Šťouchla ses do oka? Nerozumím ti. Musím pryč. Řek jsem si, že tak bude nejlíp. Vstane. Katrin se všemožně snaží, aby ho upozornila na nebezpečí. On ji však odstrkuje. Rád bych věděl, co chceš. Myslíš to jistě dobře, chudinko, jen kdyby ses uměla vymáčkout. Co na tom, žeš vylila pálenku? Vypiju ještě spoustu sklenek, a tak na tyhle zvlášť nezáleží. Vynese z vozu pokladnu a skryje ji pod kabát. Hned jsem zpátky. Ale už mě nezdržuj, nebo se rozzlobím. To se ví, že to myslíš dobře. Jen kdybys uměla mluvit. Poněvadž ho chce zdržet, políbí ji a pak se jí vytrhne a odejde. Katrin je zaujala, pobíhá sem tam, vyráječíc krátké skřeky. Polní kazatel a Matka Kuráž se vracejí. Katrin se vrhne k matce.*
- MATKA KURÁŽ Copak, copak? Vždyť jseš celá bez sebe! Udělal ti někdo něco? Kde je Švejcar? Tak mi to pověz, Katrin. Matka ti rozumí. Cože, ten parchant přece jen kasu odnes? Omlátím mu ji o hlavu, podšívkoví! Dej si na čas a nezván! Pověz mi to rukama, nemám ráda, když skučíš jako pes. Co si o tobě kazatel pomyslí? Ještě z tebe dostane strach. Že tady byl někdo s jedním okem?
- POLNÍ KAZATEL Jestli to byl člověk jednooký, tak to je špicl. Nechytli Švejcara? *Katrin vrtí hlavou, krčí rameny. To by byl s námi amen.*
- MATKA KURÁŽ *vyjme z košíku katolický prapor a kazatel jej připevní k žerdi Vytáhněte novou fángli!*
- POLNÍ KAZATEL Dobří katolíci na věčné časy. *Ze zadu je slyšet hlasy. Oba muži vlekou Švejcara.*
- ŠVEJCAR Pusťte mě, nic u sebe nemám! Vykloubíš mi ruku! Jsem nevinný!
- KAPRÁL Patří tenhle k vám? Znáte ho?
- MATKA KURÁŽ My? Odkud?
- ŠVEJCAR Vůbec je neznám. Kdoví, co jsou zač. Nemám s nima co dělat. Koupil jsem si tady jedině oběd, stál deset krejcarů. Možná že jste mě tady viděli sedět. Stejně byl přesolený.
- KAPRÁL A co vlastně vy jste zač?
- MATKA KURÁŽ Jsme pořádný lidi. A to, že si tady koupil jídlo, je pravda. Bylo moc slaný.
- KAPRÁL Chcete nám snad namluvit, že ho neznáte?
- MATKA KURÁŽ Odkud bych ho znala? Neznám každého. Nikoho se neptám, jak se jmenuje a jestli není pohan. Když zaplatí, pohan není. Jseš snad pohan?
- ŠVEJCAR Kdepak.
- POLNÍ KAZATEL Docela slušně tady seděl, ani hubu neotevřel. Leda při jídle. A to musel.
- KAPRÁL A co ty jseš zač?
- MATKA KURÁŽ Ten mi pomáhá čepovat. Máte jistě žízeň. Donesu vám sklenku pálenky, určitě jste běželi a jste schvácení.
- KAPRÁL Ve službě žádnou pálenku! *švejcarovi.* Něco jsi odnesl. Musels to schovat u řeky. Jak jsi šel, docela jasně ti odstával kabát.
- MATKA KURÁŽ A byl to vůbec tenhle?
- ŠVEJCAR Myslím, že si mě s někým pletete. Viděl jsem utikat jednoho, co mu odstával kabát. Chytili jste nepravýho!
- MATKA KURÁŽ Myslím taky, že to bude mejlka. To není žádná vzácnost. Vyznám se v lidech, jsem Kuráž, zaručeně jste o mně už slyšeli, mě zná každý. A říkám vám: Tenhle vypadá poctivě.

KAPRÁL Pátráme po kase Druhého finského regimentu. A víme, jak vypadá ten, co ji má v úschově. Hledáme ho dva dny. To je on.

ŠVEJCAR Já to nejsem.

KAPRÁL A jestli ji nevydáš, máš odzvoněno, to ti nemusím říkat. Tak kde je?

MATKA KURÁŽ *naléhavě* Přece by ji vydal, když ví, že by s ním byl jinak amen. Na místě by řekl: Mám ji, tady je, jste silnější. Takový trouba není. Tak promluv přec, hlupáku, pan kaprál ti dává možnost!

ŠVEJCAR Když já ji nemám.

KAPRÁL Tak hybaj s náma. My to z tebe vytáhneme. *Odvedou ho.*

MATKA KURÁŽ *volá za nimi* Řek by to. Takový trouba není. Vyklobíte mu ruku! *Běží za nimi.*

TÉHOŽ VEČERA. POLNÍ KAZATEL A NĚMÁ KATRIN OPLACHUJÍ SKLENICE A ČISTÍ NOŽE.

POLNÍ KAZATEL Takové pády, že to jednoho postihne, biblická dějeprava zná. Jen si vzpomeňte na mučení našeho Pána Spasitele. Je o tom stará píseň. *Zpívá „Hodinky“.*

V prvou denní hodinu Krista s tváří bledou
k Pilátovi, pohanu, jako vraha vedou.
Ten děl, že je nevinný, k smrti není zralý,
a přece ho poslal ven k Herodesu králi.
Krista v třetí hodinu pruty krutě bilí,
na čelo mu korunu z trní narazili.
Oděn v tógu posměšnou a zohaven pěstí,
kříž svůj na svých ramenou sám si musil nésti.
V šest byl zcela obnažen, na kříž přibit hřeby,
krev přeléval, samý sten, a modlil se k nebi.
Smáli se mu lidé v tvář, i ten po levici,
že i slunce svoji zář stáhlo s jeho lící.
O deváté Ježíš vzkřik, chvíle hrozná, pustá,
s octem žluč v ten okamžik dali mu v mdlá ústa.
Tu vypustil duši svou, zem se zachvívala
a s oponou chrámovou pukla mnohá skála.
Lotrům v podvečerní čas zpřelámány hnáty,
Ježíšovi kopím zas proboden bok svatý.
A krev s vodou vytryskla. Stráže zpité vínem
taková tropily zla s Kristem, božím synem.

MATKA KURÁŽ *přichází rozčilená* Jde mu o krk. Ale říkají, že se s kaprálem dá mluvit. Jen nesmíme přiznat, že je to náš Švejcar, poněvadž by si mysleli, že jsme mu nadržovali. Dá se to vyřídit penězma. Ale kde je seberem? Nebyla tady Yvette? Potkala jsem ji cestou, ulovila už nějakého obrista. Možná, že by jí markytánský vůz koupil.

POLNÍ KAZATEL Vy ho chcete opravdu prodat?

MATKA KURÁŽ Kde mám vzít peníze pro kaprála?

POLNÍ KAZATEL A z čeho chcete žít?

MATKA KURÁŽ To je to. *Yvette Pottierová přichází se staříčkým obristem.*

YVETTE *obejme Matku Kuráž* Milá Kuráži, že se tak brzy shledáváme! *šeptem.* Není proti tomu. *Nahlas.* To je můj dobrý přítel, radí mi v obchodních věcech. Doslechla jsem se totiž, že budete muset prodat vůz. Měla bych zájem.

- MATKA KURÁŽ Dát do zástavy, ne prodat; nemůžu se unáhlit, takový vůz si člověk za války už tak lehce nepořídí.
- YVETTE *zklamaně* Dát do zástavy? Já myslela prodat. To teda nevím, jestli bych v tomhle případě ještě měla o něj zájem. *Obristovi*. Co ty na to?
- OBRIST Naprosto s tebou souhlasím, miláčku.
- MATKA KURÁŽ Jedině dát do zástavy.
- YVETTE Já myslela, že nutně potřebujete peníze.
- MATKA KURÁŽ *pevně* Peníze potřebuju, ale radši si uběhám nohy po někom, kdo mi na vůz půjčí, než abych rovnou prodala. Proč? Nás ta kára živí. Yvette, byla by to pro tebe dobrá příležitost, kdo ví, kdy se ti zase taková šikne. Přítel ti zaručeně poradí. No ne?
- YVETTE Ano, přítel říká, abych to udělala. Ale já přesto nevím. Když nemám mít vůz natrvalo... Nemyslíš taky, že bychom jej spíš měli rovnou koupit?
- OBRIST Taky myslím.
- MATKA KURÁŽ To si teda budete muset najít něco jinšího, něco co na prodej je. Možná, že pochodíš. Když si dáš na čas a když tvůj přítel bude ochotný tak týden dva s tebou chodit a hledat, možná že něco šikovného objevíš.
- YVETTE Tak jdem! Docela ráda se projdu. Obhlídnu všechno a zaručeně při tom na něco narazím. Že se Poldíku rád se mnou projdeš? A kdyby to mělo trvat třeba i čtrnáct dní. Kdypak byste káru vyplatila? Kdypak dostanete peníze?
- MATKA KURÁŽ Za takových čtrnáct dní bych je mohla vrátit, a možná že už za týden.
- YVETTE Jsem na rozpacích, Poldíku. Chéri, porad' mi! *Vezme obrísta stranou*. Víím, že musí ten vůz prodat, z toho nemám strach. A fendrych, ten blondák, však ho znáš, mi peníze rád půjčí. Je do mě udělaný. Tvrdí, že mu někoho připomínám. Co mi radíš?
- OBRIST Před tím tě varuji. To není slušný člověk. Využije toho. Copak jsem ti neslíbil, kočička, že ti něco koupím?
- YVETTE Copak to můžu od tebe přijmout? Jestli si ovšem myslíš, že by ten fendrych toho mohl zneužít, Poldíku, tak to od tebe přijmu.
- OBRIST To si myslím.
- YVETTE Tak ty mi to teda radíš?
- OBRIST Radím.
- YVETTE *znovu ke Kuráži* Můj přítel mi to radí. Napište mi kvitanci, a že mi pak vůz po těch dvou týdnech připadne se vším všudy. Hned to všechno sestavíme. Těch dvě stě zlatých pak donesu. *Obristovi*. Budeš se musit vrátit do tábora sám, přijdu za tebou. Musím napřed všechno prohlídnout, aby se mi z vozu nic neztratilo. *Políbí ho. Obrist odchází. Yvette vyleze na vůz. Bagančat ale máte málo!*
- MATKA KURÁŽ Yvette, teď není čas na dlouhý prohlížení tvého vozu — jestli je vůbec tvůj. Slíbilas mi, že promluvíš s kaprálem o Švejcarovi. Nesmíme ztratit ani minutu, zaslechla jsem, že má za hodinu přijít před válečný soud.
- YVETTE Jen ty plátěný košile bych ještě ráda spočítala.
- MATKA KURÁŽ *ji stáhne za sukni s vozu* Ty hyeno, Švejcarovi jde o krk! A ani slovo o tom, od koho je nabídka. Předstírej si spánembohem, že je to tvůj milý. Jinak jsme všichni v bryndě, že jsme ho kryli.
- YVETTE Pozvala jsem si toho s jedním okem do lesíka, jistě tam už bude.

POLNÍ KAZATEL A nemusí to být hned celých dvě stě! Jdi až do sto padesáti, to úplně stačí.

MATKA KURÁŽ Jsou to snad vaše peníze? Nepleťte se mi do toho, to si vyprošuju. VŠak o tu svou česnečku nepřijdete. Utíkej a dlouho nesmlouvej, jde mu o krk.
Strká Yvettu pryč.

POLNÍ KAZATEL Nechtěl jsem se vám do toho plést, ale z čeho budeme žít? Máte na krku dceru, která se sama neuživí.

MATKA KURÁŽ Počítám s plukovní kasou, vy chytroši. Nutný výdaje mu snad přiznají.

POLNÍ KAZATEL Jen jestli to Yvette správně vyřídí?

MATKA KURÁŽ Má přece sama zájem na tom, abych jejích dvě stě vydala a aby dostala káru. Je na ni celá žhavá. Čert ví, jak dlouho ten její obrist bude chtít solit. Katrin, vyčistiš nože! Vem na ně pemzu. A vy, vy byste tu taky nemusel stát jako Kristus na hoře Olivetský; hněte sebou a umyjte sklenice! Navečer přijde nejmíň padesát rejtarů. Abyste pak zas nelamentoval: „Ach, ty moje nohy, nejsem na takový běhání zvyklý, při mši se nic takového nedělá.“ — Já si myslím, že ho pustí. Zaplaťpánbůh, dají se podplatit. Nejsou to přece vlci, ale lidi, a na ty peníze platí. Úplátnost je u člověka, co u Pánaboha milosrdenství. Úplátnost je naše jediná naděje. Pokud ta pokvete, bude se soudit mírně, a dokonce i nevinný může obstát před tribunálem.

YVETTE *přibíhá sotva popadajíc dech* Chtějí to udělat jen za dvě stě. A musí to jít rychle. Už to nebudou mít dlouho v rukou. Bylo by nejlíp, kdybych s tím jednookým rovnou zašla k svému obristovi. Švejcar se přiznal, že kasu měl — vrazili mu palce do skřipce. Hodil ji ale do řeky, když poznal, že mu jsou v patách. Kasa je fuč. Mám pro ty peníze zaběhnout k svému obristovi?

MATKA KURÁŽ Kasa je fuč? Jak si teda k těm dvěma stům zase pomůžu?

YVETTE Jo tak, vy jste myslela, že si je budete moct vzít z kasy? To byste mě byla pěkně doběhla. Nedělejte si žádnou naději. Jestli Švejcara chcete zpátky, budete muset solit. Nebo snad mám všeho nechat, aby vám vůz zůstal?

MATKA KURÁŽ S tím jsem nepočítala. Jen tak nešturmuj, však káru dostaneš, už ti skoro patří. Sedmnáct let jsem ji měla. Musím si to jen trošku srovnat v hlavě, jde to všechno moc rychle. Co teď? Dvě stě dát nemůžu, mělas přece jen smlouvat! Něco mi musí zůstat, aby se po mně nemoh kdekdo vozit. Jdi a řekni, že dám sto dvacet zlatých, jinak že z toho nic nebude. I takhle o káru přijdu.

YVETTE To neudělají. Ten jednooký má stejně naspěch a je tak vyplašený, že se pořád ohlíží. Neměla bych radši dát celých dvě stě?

MATKA KURÁŽ *zoufale* Nemůžu je dát! Představuje to třicet let práce. A Katrin je už pětadvacet a muže ještě nemá. Mám ji na krku. Nenuť mě, vím, co dělám. řekni sto dvacet, nebo že z toho nebude nic.

YVETTE Jak myslíte. *Rychle odběhne.*

MATKA KURÁŽ *se nepodívá ani na polního kazatele, ani na dceru a usedne, aby Katrin pomohla při čištění nožů* Ať nerozbijete sklenice, nejsou už naše. A ty si hleď práce, pořežeš se! Však se Švejcar vrátí. Dám i dvě stě, když nebude vyhnutí. Bratra zpátky dostaneš. Za osmdesát zlatých toho můžeme mít plný ranec a začnem znovu. Všude se vaří z vody.

POLNÍ KAZATEL Říká se, že Pán Bůh vše k dobrému obrátí.

MATKA KURÁŽ Musíte je vytírat do sucha! *Mlčky čistí noze. Katrin se náhle rozvzlyká a odběhne za vůz.*

YVETTE *přiběhne* Neudělají to. Já vás varovala. Ten jednooký toho chtěl rovnou nechat, že to nemá cenu. Prý čeká každou chvíli, že zabubnujou na znamení, že vynesli ortel. S bídou jsem ho donutila, aby zůstal, dokud s váma ještě jednou nepromluví.

MATKA KURÁŽ Řekni mu, že těch dvě stě dám. Utíkej! *Yvette odběhne. Všichni sedí mlčky. Polní kazatel přestal čistit sklenice.* Tak mám dojem, že jsem smlouvala moc dlouho. *Z dálky se ozve bubnování. Polní kazatel vstane a jde dozadu. Matka Kuráž zůstane sedět. Stmívá se. Bubnování ustane. Zase se vyjasní. Matka Kuráž sedí bez pohnutí.*

YVETTE *se vynoří, velmi bledá* Tak vidíte, to je to vaše smlouvání! Teď si můžete vůz nechat. Jedenáct kulí dostal. To je všechno. Ani nezasloužíte, abych se o vás ještě starala. Ale pochytila jsem, že nevěří, že kasu opravdu hodil do řeky. Mají podezření, že kasa je tady a že jste s ním byla spunktovaná. Chtějí ho sem přinést, jestli se prozradíte, až ho uvidíte. Varuju vás — dělejte, jako byste ho neznala, nebo dojde na vás na všechny. Jdou hned za mnou — říkám vám to radši rovnou. Mám zabavit Katrin? *Matka Kuráž zavrtí hlavou.* Ví o tom? Možná že bubnování neslyšela nebo mu nerozuměla.

MATKA KURÁŽ Ví všechno. Dojdi pro ni.

Yvette přivede Katrin, ta zajde k matce a zastaví se před ní. Matka Kuráž ji uchopí za ruku. Dva lancknechti přicházejí s nosítky, na nichž cosi leží pod plachtou. Vedle nich jde kaprál. Postaví nosítka na zem.

KAPRÁL Tady je jeden, kterého neznáme jménem. Musíme ho však zapsat, aby bylo všechno v pořádku. Byl se u tebe najíst. Mrkni se na něj, jestli ho náhodou neznáš. *Odhrne plachtu. Znáš ho? Matka Kuráž zavrtí hlavou* Cože? tys ho viděla poprvé, když se přišel k tobě najíst? *Matka Kuráž přikývne.* Zvedněte ho. Odneste ho na mrchoviště. Nemá tu nikoho, kdo by ho znal. *Odnosou tělo pryč.*

MATKA KURÁŽ *zpívá Píseň o velké kapitulaci*

PŘED DŮSTOJNICKÝM STANEM. MATKA KURÁŽ CEKÁ. PÍSAŘ VYHLÉDNE ZE STANU.

PÍSAŘ Znáš vás. Měla jste u sebe colmistra od luteránů, skrýval se u vás. Raději si nestěžujte.

MATKA KURÁŽ A budu si stěžovat. Jsem nevinná, a kdybych si to nechala líbit, tak by to vypadalo, jako že mám špatný svědomí. Všecko mi ve voze rozsekali šavlema a pro nic za nic ze mě vylákali pět zlatek pokuty.

PÍSAŘ Radím vám dobře, držte hubu. Nemáme moc markytánek a handl vám necháme, zvlášť když máte špatné svědomí a občas zaplatíte nějakou tu pokutu.

MATKA KURÁŽ Budu si stěžovat!

PÍSAŘ Jak chcete. Tak počkejte, až pan rytmistr bude mít čas. *Odejde zpět do stanu.*

MLADÝ VOJÁK *přichází s povykem* Bouque la Madonne! Kde je ta zatracená svině rytmistrovská, co mi zpronevěřila odměnu a prochlastává ji s děvkami? Zabiju ho!

STARŠÍ VOJÁK *přiběhne za nim* Drž hubu! Dostaneš se do basy!

MLADÝ VOJÁK Pojd' ven, ty zloději! Rozsekám tě na nudle! Zpronevřit odměnu, když jsem jediný z celého praporu skočil do řeky! Ani na pivo mi nedal. To si přec nemusím dát líbit. Pojd' ven, já tě rozsekám.

STARŠÍ VOJÁK Šmarjá Josef, žene se do záhuby!

MATKA KURÁŽ Nevyplatili mu odměnu?

MLADÝ VOJÁK Pusť mě, nebo plácnu i tebe. Vemu to jedním vrzem.

STARŠÍ VOJÁK Zachránil obristovi koně a nedostal odměnu. Je mladý, a není na vojně ještě dost dlouho.

MATKA KURÁŽ Pusť ho, není pes, abys ho musel držet na řetěze. Žádat odměnu — to je docela v pořádku. Načpak by se jinak snažil vyniknout?

MLADÝ VOJÁK Aby se tamten moh ožírat! Poseroutkové! Udělal jsem něco mimořádného a chci za to odměnu!

MATKA KURÁŽ Mladý muži, nekřičte na mě. Mám dost vlastních starostí, a vůbec, šetřte si hlas, budete ho potřebovat, až přijde rytmistr. Mohlo by se stát, že ochraptíte a že pak nedostanete ze sebe ani hlásku. Připravil byste ho tím o potěšení dát vás do skřípce na tak dlouho, dokud nezmodráte. Takoví, co moc hulákají, dlouho nevydrží. Už za půl hodinky abys je uložil do peřinky, jak je to sebere.

MLADÝ VOJÁK Mě nic nesebralo a po peřinách jsem si ani nevzdech. Mám hlad. Chleba pečou ze žaludů a z konopného semena, a ještě s ním dělají drahoty. Tamten prokurví moji odměnu a já mám hlad. Zaslouhuje zabít!

MATKA KURÁŽ Rozumím vám, máte hlad. Loni vás vrchní velitel nahnal se silnic do polí, abyste zdupali obilí. Tehda bych byla dostala za boty až deset zlatek, kdyby je byl někdo moh dát a kdybych vůbec nějaký boty ještě měla. Myslel, že letos už v tomhle kraji nebude. Ale teď tady přece jen zůstal a hlad nebere konce. To vám věřím, že máte zlost.

MLADÝ VOJÁK Nechtě si ty řeči! Nemůžu prostě takovou nespravedlnost vystát. Nedám si to líbit.

MATKA KURÁŽ To je dobře, ale jak dlouho? Jak dlouho si nedáte nespravedlnost líbit? Hodinu dvě? Vidíte, o tom jste ještě nepřemýšlel. Ale zrovna na tom záleží. A víte proč? Poněvadž o basu není co stát. Jak tohle pochopíte, budete snášet nespravedlivost mnohem lip.

MLADÝ VOJÁK Nevím proč vás poslouchám. Bouque la Madonne! Kde je rytmistr?

MATKA KURÁŽ Posloucháte mě, poněvadž jste zatím sám přišel na to, co vám tady říkám, poněvadž se vám vztek už vykouřil, poněvadž trval jen chvíli, ač byste potřeboval, aby se vás držel. Ale jak to udělat?

MLADÝ VOJÁK Chcete snad říct, že nejsem v právu, když chci odměnu?

MATKA KURÁŽ Chraň bůh! Říkám jenom, že je škoda, když se vás zlost drží jen chvíli, a že s ní proto nic nezmůžete. Kdyby se vás držela dýl, ještě bych vás ponoukala! Radila bych vám, abyste toho psa rozsekal. Ale co když to pak neuděláte, poněvadž už cítíte, jak vám chlípné hřebínek? Potom bych tu stála a schytala všecko od rytmistra sama.

STARŠÍ VOJÁK Máte docela pravdu, vlezlo mu jenom něco do hlavy.

MLADÝ VOJÁK Tak, to se teda podíváme, jestli ho rozsekám, či ne! *Tasí meč.* Jak přijde, rozsekám ho na nudle.

PÍSAŘ *vykoukne* Pan rytmistr tady bude co nevidět. Sednout! *Mladý voják si sedne.*

MATKA KURÁŽ Už sedí. Vidíte, co jsem řkala? Už sedíte. Jo, ty se v nás vyznají, ty vědí, kudy na to. Sednout! A už jsme na zadku. A jakápak rebelie, když se sedí?

Radši už ani nevstávejte. Tak, jak jste stál prve, byste se už stejně nepostavil. Přede mnou se stydět nemusíte, já nejsem o nic lepší, co vás vede. Všechn říz mi vzali. Proč? Jak muknu, může to uškodit obchodu. Povím vám o velký kapitulaci.

Zpívá „Píseň o velké kapitulaci“.

Za mých mladých let,
v ten čas jarní, hloupý,
taky mně se zdálo,
že jsem cosi víc.
/Ne tuctová dcera chalupníka.
Při mým zevnějšku a talentu,
při mojí touze po něčem vyšším!/
Mívala jsem svoje rozmary, svý roupy,
ze mě však, ach, nikdo neměl nic.
/Všecko nebo nic!
V žádným případě ne prvního,
kdo se namane.
Každý je strůjce svýho štěstí.
Nedám si poroučet!/

Vrabec cvrlikal:

Počkej, co dál!
A šlapeš si s kapelou svou —
rychle i zvolna kroky jdou —
a troubíš si svůj skromný tón:
Teď přijde — on!
Když v tom se změní vše!
Člověk chce, Bůh ne!
Dost už o všem tom!

Dříve nežli rok uplynul mi celý,
poznala jsem, jak mám polykat svůj lék.
/Dvě děti na krku a při tý drahotě
chleba a všeho ostatního! /
Když mě jednou měli tam, kde mít mě chtěli,
srazili mě na kolena a na zadek.
/Kdo chce s vlky žít, musí s nima výt.
Ruka ruku myje. Hlavou zed' neprorazíš. /

Vrabec cvrlikal:

Hle, co rok dal!
A ona šlape s kapelou —
rychle i zvolna kroky jdou —
a troubí si svůj skromný tón:
Teď přijde — on!
Když v tom se změní vše!
Člověk chce, Bůh ne!
Dost už o všem tom!

Na nebesa přemnohý se drali,
malý byl jim vesmír s všemi hvězdami.
/Zdatný to dokáže.
Kdo chce — ten může.
Však se do sedla dostanu! /

Ale poznali, když se do zmáhání hor dali,
jak těžký je už pouhý klobouk ze slámy.
/Musí se skákat, jak ti muzika hraje!/

Vrabec cvrlikal:
Počkej, co dál!
A ženský šlapou s kapelou —
rychle i zvolna kroky jdou —
a troubí si svůj skromný tón:
Teď přijde — on!
Když vtom se změní vše!
Člověk chce, Bůh ne!
Dost už o všem tom!

Mladému vojákoví. A tak si myslím, že bys tady měl zůstat s mečem v ruce,
jestli si na to troufáš, jestli máš dost vzteku. Důvod k němu je, to klidně
příznávám. Ale jestli je toho vzteku málo, tak radši rovnou zmiz!

MLADÝ VOJÁK Polib mi prdel! *Odklopýtá, starší voják za ním.*

PÍSAŘ *vystrčí hlavu* Rytmistr přišel. Teď si můžete stěžovat.

MATKA KURÁŽ Rozmyslela jsem si to. Stěžovat si nebudu. *Odejde.*

DVA ROKY UPLYNULY.

Válka zachvacuje stále nové kraje.
Bez oddechu projíždí Matka Kuráž
se svou károu Polskem, Moravou, Bavorskem,
Itálií a znovu Bavorskem

ROK 1631.

Tillyho vítězství u Magdeburku
stojí Matku Kuráž čtyři důstojnické košile

VŮZ MATKY KURÁŽE STOJÍ V ROZSTŘÍLENÉ VESNICI. Z DÁLKY SLABÉ ZAZNÍVÁ
VOJENSKÁ HUDBA. U KATRININA VÝČEPU STOJÍ DVA VOJÁCI. MATKA KURÁŽ JE
OBSLUHUJE. JEDEN Z NICH MÁ PŘEHOZENÝ DÁMSKÝ KOŽICH

MATKA KURÁŽ Cože, nemáš čím zaplatit? Bez peněz do hospody nelez! Hráť pochody na
oslavu vítězství, to jo! Ale vyplatit žold, kdepak!

VOJÁK Nalej mi! Přišel jsem pozdě k rabuňku. Vrchní velitel nás vypek, dovolil
drancovat město jen hodinu. Přej není nelida. Asi ho podmázli.

POLNÍ KAZATEL *přiklopýtá* Na dvoře jich leží ještě několik. Celá rodina toho sedláka.
Pojďte mi někdo pomoci. Potřebuju plátno. *Druhý voják s ním odchází.*
Katrin se zmocní velký neklid a snaží se přimět matku, aby plátno vydala,

MATKA KURÁŽ Nemám žádný. Obvazy jsem vyprodala u regimentu. Kvůli nim oficírský
košile trhat nebudu.

POLNÍ KAZATEL *na ni volá* Říkám, že potřebuj u plátno!

MATKA KURÁŽ *brání Katrin ve vstupu do vozu tím, že si sedne na schůdky* Nic nedám.
Nezaplatějí, poněvadž nic nemají.

POLNÍ KAZATEL *nad ženou, kterou sem donesl* Proč jste tady při kanonádě zůstali?

SELKA *slabě* Chalupa!

MATKA KURÁŽ Ty a něco opustit! A já abych tedka dávala! Ani mě nenapadne.

PRVNÍ VOJÁK Jsou to luteráni. Proč se dali k luteránům?

MATKA KURÁŽ Ty teď na víru kašlou. Přišli o chalupu.

DRUHÝ VOJÁK Žádný luteráni to nejsou. Jsou to katolíci.

PRVNÍ VOJÁK Když se střílí, tak se střílí. Koule si nevybírají.

SEDLÁK *kterého polní kazatel přivádí* Ruka je v pekle.

POLNÍ KAZATEL Kde je plátno? *Všichni pohlédnou na Matku Kuráž,; ta se ani nepohne.*

MATKA KURÁŽ Nemůžu nic dát. Při všech těch daních, clech a dávkách, při všem tom podmazávání! *Katrin napřáhne na matku plaňku, vyrážejíc přitom hrdelní zvuky. Pomátla ses? Zahod' tu plaňku, nebo ti jednu vrazím, potvoro! Nic nedám! Nemůžu, musím myslet na sebe. Polní kazatel ji zvedne se schůdků a posadí ji na zem. Pak vyhrabe košile a trhá je na pruhy. Moje košile! Každá za půl zlatky! Jsem na mizině! Z domu se ozve dětský pláč.*

SEDLÁK Dítě tam zůstalo! *Katrin běží dovnitř.*

POLNÍ KAZATEL *k selce* Jen lež, už pro ně jdou.

MATKA KURÁŽ Zadržte ji! Co jestli se propadne střecha?

POLNÍ KAZATEL Já už se tam nevrátím.

MATKA KURÁŽ *rozčileně pobíhá* Neplýtvejte tak tím drahým plátnem! *Druhý voják ji zadrží. Katrin vynáší z trosek kojence.*

MATKA KURÁŽ No tak, zase máš nějaký mrně! Abys měla co tahat, že? Hned ho dáš matce! Nebudu se s tebou zase celý hodiny handrkovat, abych ti ho vyrvala! Rozumělas? *Druhému vojákoví.* Co čumíš? Jdi radši tamhle dozadu a řekni jim, aby přestali s tou muzikou. Že zvítězili, to vidím i tady. Mám z toho jen škodu.

POLNÍ KAZATEL *při obvazování* Krev prosakuje. *Katrin kolébá kojence a brouká mu ukolébavku.*

MATKA KURÁŽ Sedí si tady a je šťastná při vši té mizérii. Hned ho dáš pryč, matka se už probírá. *Objeví vojáka, který se pustil do nápojů a chce teď zmizet s lahví. Pšakrev! Ty dobytku, nemáš toho vítězení dost? Zaplatíš!*

PRVNÍ VOJÁK Nemám čím.

MATKA KURÁŽ *mu strhne kožich* Tak tu necháš kožich! Stejně jsi ho ukrad.

POLNÍ KAZATEL Tam pod troskami leží ještě jeden.

PŘED BAVORSKÝM MĚSTEM

Ingolstadtem se Matka Kuráž zúčastní pohřbu
císařova vrchního velitele Tillyho, jenž padl.

Vedou se řeči o válečných hrdinech
a o trvání války.

Polní kazatel si stěžuje,
že jeho talent zůstává nevyužit,
a nemá Katrin získá
rudé střevíčky

PÍŠE SE ROK 1632

VNITŘEK MARKYTÁNSKÉHO STANU. S VÝČEPEM V POZADÍ. PRŠÍ. V DÁLI BUBNOVANÍ A SMUTEČNÍ HUDBA. POLNÍ KAZATEL A PLUKOVNÍ PÍSAŘ MAJI PŘED SEBOU NĚJAKOU HRU. MATKA KURÁŽ A JEJÍ DCERA DĚLAJÍ INVENTURU

POLNÍ KAZATEL Teď se smuteční průvod dává na pochod.

MATKA KURÁŽ Škoda vrchního velitele — dvaadvacet párů fuseklí — že padl nešťastnou náhodou. Na lukách přej byla mlha a ta to zavinila. Vrchní velitel ještě zavolal na jeden regiment, aby se bili jako lvi, a jel zpátky. V mlze se ale splet a tak se dostal do první linie, a tam ho potrefila kulka. — Máme tady už jen čtyři lucerny. *Zezadu písknutí. Zajde k výčepu.* Je to ostuda, že se ulejšváte z funusu svého vrchního velitele! *Nalévá.*

PÍSAŘ Neměly jim dát peníze předem. Teď se ožirají, místo aby šli na pohřeb.

POLNÍ KAZATEL *písaři* Vy na pohřeb nemusíte?

PÍSAŘ Já se ulil kvůli dešti.

MATKA KURÁŽ U vás je to něco jiného, vám by déšť zkazil uniformu. Povídá se, že mu chtěli k pohřbu vyzvánět. Pak se ale ukázalo, že kostely na jeho rozkaz rozstříleli, a tak chudák vrchní velitel ani neuslyší zvony, až ho budou spouštět do díry. Chtějí místo toho vypálit tři rány z kanónu, aby to nebylo kór tak všední. — Sedmnáct opasků. *Křik od výčepu: Hospodo! Pálenku!*

MATKA KURÁŽ Napřed peníze! Ne, do stanu mi s těma zablácenýma botama nepolezete! Můžete si to vypít venku, vám déšť nevadí. *Písaři.* Pouštím sem jenom šarže. Slyšela jsem, že vrchní velitel měl v poslední době starosti. U druhého regimentu přej došlo k nepokojům, že nevyplácel žold. Říkal jim, že se nemají starat o mamon, když bojujou za víru. *Smuteční pochod. Všichni se zahledí dozadu.*

POLNÍ KAZATEL Teď defilují před vznešeným nebožtíkem.

MATKA KURÁŽ Mně je takového vrchního velitele nebo císaře líto. Myslel si možná, že vykoná bůhvíco, něco, o čem budou lidi mluvit ještě v příštích dobách a za co mu postaví pomník. Třeba že dobude světa. To je i pro vrchního velitele vysoký cíl, jistě o žádném vyšším neví. Zkrátka: dře se a nakonec to ztroskotá na prostém lidu, kterému se možná zachce džbánku piva nebo v klidu posedět, a po ničem vyšším netouží. Nejkrásnější plány už přišly ve psí pro malichernost těch, co je měli uskutečnit. Císařové samozřejmě sami nic nedokážou, jsou závislí na podpoře svých vojáků a lidu, kterému zrovna vládnou. Nemám pravdu?

POLNÍ KAZATEL *se směje* Kuráži, dávám vám za pravdu, až na ty vojáky. Ti dělají co můžou. Například s těmi, co tady venku v dešti chlastají pálenku, si troufám sto let dělat válku a třebaš i dvě najednou, kdyby to muselo být, a nejsem vyučený vojevůdce.

MATKA KURÁŽ Tak vy teda nemyslíte, že by válka mohla skončit?

POLNÍ KAZATEL Jen proto, že je po vrchním veliteli? Nebudte bláhová. Takových se najde tučet! O hrdiny nikdy není nouze.

MATKA KURÁŽ Poslyšte, neptám se vás na to jen tak z legrace, ale proto, že uvažuju, jestli mám koupit do zásoby věci, co jsou zrovna lacino k dostání. Kdyby válka skončila, mohla bych si to pak všechno strčit za klobouk.

POLNÍ KAZATEL Chápu, že to míníte vážně. Vždycky byli lidé, kteří obcházeli a říkali: „Jednou válka skončí.“ Ale já říkám: Nikde nestojí psáno, že válka jednou skončí. Může samozřejmě nastat menší přestávka. Válka třebaš musí nabrat dech, nebo může dokonce jaksi přijít k úrazu. Před tím ji nic nechrání, vždyť na světě není nic dokonalého. Dokonalá válka, taková, které by se nedalo nic vytknout, snad nikdy nebude. Najednou může uvíznout pro něco, co se vůbec nedalo předvídat. Na všechno se přece pamatovat nedá. Stačí malé přehlédnutí, a už je tu malér. A pak aby někdo zase válce pomohl z bryndy! Ale císařové, králové a papež jí v nouzi zaručeně přispěchají na pomoc. A tak se celkem nemusí ničeho vážného obávat a čeká ji dlouhý život;

JAKÝSI VOJÁK *zpívá před výčepem*
Hej, hospodo, rychle pít!
Vždyť jezdec, ten nemá klid.
Jde si dát rozbít hlavu.
Tuplovanou, dnes je svátek!

MATKA KURÁŽ Kdyby se vám dalo věřit...

POLNÍ KAZATEL Uvažujte sama. Co by se mohlo válce postavit do cesty?

VOJÁK *zpívá vzadu*
Ach, ženo, prs tvůj chci mít!
Vždyť jezdec, ten nemá klid.
Táhne zas na Moravu.

PÍSAŘ *náhle* A co mír? Jsem z Čech a rád bych se zas jednou podíval domů.

POLNÍ KAZATEL Tak, rád byste? Inu, mír! Co se stane s dírami, když ementál sežereš?

VOJÁK *zpívá vzadu*
Svůj trumf, brachu, rychle hlas!
Vždyť jezdec, ten nemá čas,
nemá kdy na únavu.
Hej, kněze, vyprav nás.
Vždyť jezdec, ten nemá čas.
Za krále jde dát hlavu.

PISAŘ Věčně se bez míru žít nedá.

POLNÍ KAZATEL Řekl bych, že ani válce není mír cizí. Má svá pokojnější období. Válka totiž ukájí všechny potřeby, také ty pokojné, i o ty je postaráno, jinak by se neudržela. I za války se můžeš vyvenčit jako v nejhlubším míru. A mezi potyčkami si můžeš občas dát pivo. Dokonce při šturmu si můžeš v příkopě zdřímnout, na lokti, to jde vždycky. Hrát karty při útoku nemůžeš, to nemůžeš ani při orání v nejhlubším míru. Ale po vítězství je plno možností. Třeba ti ustřelí nohu. Spustíš tedy napřed velký křik, jako by to něco bylo, ale potom se uklidníš nebo dostaneš kořalku a nakonec zase poskakuješ z místa na místo a válka na tom není hůř než předtím. A co ti brání, aby ses uprostřed celé té šlamastiky množil, někde za stodolou nebo jinde, od toho tě nic nemůže natrvalo zadržet. A tak bude mít válka zas tvoje potomky a může to jít dál. Ne, válka si vždycky najde nějaké východisko. Co tě nemá! Pročpak by musela skončit? *Katrin přestala pracovat a zírá na polního kazatele.*

MATKA KURÁŽ Tak teda to zboží koupím. Dám na vás. *Katrin náhle praští košem s lahvemi a vyběhne.* Katrin! *Směje se.* Bože, ta přece čeká na mír! Slíbila jsem, že jí najdu ženicha, jen co válka skončí. *Běží za ní.*

PÍSAŘ *vstane* Vyhrál jsem. To máte z toho povídání. Platíte.

MATKA KURÁŽ *vchází s Katrin* Bud' rozumná! Válka ještě chvíliku potrvá, ještě si vyděláme trochu peněz a mír bude tím hezčí. Pudeš do města, není to ani deset minut, a přineseš ty věci od Zlatýho lva, ty, co mají větší cenu. Pro ostatní dojedem pozdějc vozem. Všechno je vyjednáno, pan písař od regimentu tě doprovodí. Většina lidí je na pohřbu vrchního velitele, tak se ti nemůže nic stát. Dobře to vyříd', nedej si nic vzít, myslí na výbavu. *Katrin si přehodí kousek plátna přes hlavu a jde s písařem.*

POLNÍ KAZATEL Můžete ji s písařem pustit?

MATKA KURÁŽ Není tak hezká, aby někomu stála za hřích.

POLNÍ KAZATEL Často jsem se obdivoval vašemu obchodnímu talentu a tomu, jak se vždycky protlučete. Chápu, proč vám říkají Kuráž.

MATKA KURÁŽ Chudáci potřebují kuráž. Proč? Protože by s nima byl jinak konec. Už k tomu, aby ráno vstali, je při jejich postavení potřeba kus odvahy. Nebo aby zorali pole. A co teprv ve válce! Už to, že přivádějí na svět děti, ukazuje, že mají kuráž, protože je nic dobrého nečeká. Musejí si navzájem dělat popravčí a vraždit se, a na to, aby se pak ještě dovedli podívat jeden druhému do očí, zaručeně potřebují kuráž. A že nad sebou strpí císaře a papeže, copak to nedokazuje strašlivou kuráž? Právě ti je přece stojí život! *Sedne si, vytáhne z kapsy malou dýmku a kouří.* Moh byste naštipat trochu dříví.

POLNÍ KAZATEL *svlékne nevrle kazajku a chystá se štípat dříví* Jsem vlastně povolán pečovat o spásu duší, a ne o dříví na zátop.

MATKA KURÁŽ Když já žádnou duši nemám. Dříví na zatopení ale potřebuju.

POLNÍ KAZATEL Co to máte za lulku?

MATKA KURÁŽ Lulku? Docela obyčejnou.

POLNÍ KAZATEL Ne, to není obyčejná lulka, ale lulka docela určitá.

MATKA KURÁŽ Nepovídejte!

POLNÍ KAZATEL To je lulka kuchaře od Oxenstjernova regimentu.

MATKA KURÁŽ Když to víte, nač se teda farizejsky ptáte?

POLNÍ KAZATEL Poněvadž nevím, jestli si uvědomujete, že kouříte zrovna z ní. Vždyť jste se mohla jenom přehrabovat ve svých krámech a přitom se vám lulka mohla namanout pod ruku a vy jste si ji mohla prostě zapálit.

MATKA KURÁŽ A proč by to tak nemohlo být?

POLNÍ KAZATEL Poněvadž to tak není. Kouříte z ní vědomě.

MATKA KURÁŽ A kdyby?

POLNÍ KAZATEL Kuráži, varuju vás. Je to má povinnost. S tím pánem se už asi neshledáte. Není to žádná škoda, ale vaše štěstí. Neudělal na mě příznivý dojem, naopak.

MATKA KURÁŽ Tak? Byl to docela milý člověk.

POLNÍ KAZATEL Tak. O někom takovém říkáte, že byl milý člověk? Já ne. Jsem dalek toho, abych mu přál něco zlého, ale milým bych ho nenazval. Spíše donžuánem, a pěkně vykutáleným. Jen se na tu dýmku podívejte, když mi nevěříte. Musíte přiznat, že prozrazuje leccos z jeho charakteru.

MATKA KURÁŽ Nevidím nic. Je postarší.

POLNÍ KAZATEL Je napolo překousnutá. Je to krobián. Tohle je lulka bezohledného krobiána, to z ní poznáte, jestli jste ještě neztratila všechnu soudnost.

MATKA KURÁŽ Jen mi nerozštípněte špalek!

POLNÍ KAZATEL Řekl jsem vám, že nejsem vyučený drvoštěp. Učil jsem se pečovat o blaho duše. Tady se mých darů a schopností zneužívá k tělesné práci! Talent, který mi Bůh propůjčil, vůbec nedojde uplatnění! A to je hřích. Vy jste mě neslyšela kázat. Jediným proslovem dostanu celý regiment do takového rozpoložení, že nepřítel mu připadá jako stádo ovcí a život jako stará smradlavá onuce, kterou je každý ochoten zahodit při pomyslení na konečné vítězství. Bůh mi prostě propůjčil dar vyřečnosti. Dovedu kázat, až oči přecházejí.

MATKA KURÁŽ Ani bych si nepřála, aby mi oči přecházely. Co bych si pak počla?

POLNÍ KAZATEL Kuráži, napadlo mě často, jestli svými střízlivými řečmi vlastně jen nezakrýváte horoucí srdce. I vy jste přece člověk a potřebujete teplo.

MATKA KURÁŽ Teplo by tady ve stanu bylo ještě tak nejspíš, kdybysme měli dost dříví na topení.

POLNÍ KAZATEL Uhýbáte. Vážně, Kuráži, občas se v duchu ptám, jak by to vypadalo, kdybychom se spolu trochu víc sblížili, když už nás válečná smršť tak podivně svedla.

MATKA KURÁŽ Myslím, že jsme si blízko dost. Věřím vám a vy semo tamo něco uděláte, třeba naštípáte dříví.

POLNÍ KAZATEL *k ní přistoupí* Vy víte, co tím slovem „sblížit“ rozumím. To nemá co dělat s jídlem, se štípáním dříví a s podobnými nízkými potřebami. Dejte promluvit srdci, nezatvrzujte je.

MATKA KURÁŽ Jen na mě nechodte se sekerou! O takovou blízkost zrovna nestojím.

POLNÍ KAZATEL Neobracejte to v žert. Jsem vážný člověk a rozmyslel jsem si, co říkám.

MATKA KURÁŽ Kazateli, mějte rozum. Jste mi docela sympatický a nerada bych vám vynadala. Ale jde mi teď jen o to, abych sebe a děti tou svou károu nějak uživila. Vlastně ji ani za svou nepokládám. Nemám ani pomýšlení na nějaké soukromé záležitosti. Zrovna teď, když vrchní velitel pád a kdekdo vykládá o míru, беру tím nákupem na sebe riziko. Co byste si počal, kdybych přišla na mizinu? Vidíte, to nevíte. Štípejte pěkně dříví a večer budeme mít teplo. V takových dobách už i tohle něco znamená. Copak se děje? *Vstane. Vběhne Katrin, udýchaná, se šrámem přes čelo a oko. Vleče všelijaké věci, balíky, řemení, buben atd.* Copak, snad tě nepřepadli? To jistě udělal ten rejtar, co se u mě ožral! Neměla jsem tě vůbec pouštět. Odhod' ty věci! Není to zlý, rána nešla na kost. Zavážu ti ji a za týden se zahojí. Některý lidi jsou horší než zvířata. *Obvazuje jí ránu.*

POLNÍ KAZATEL Já bych jim to nevyčítal. Doma se násilí nedopouštěli. Vinni jsou ti, co vždycky znovu spunktuji nějakou válku. Převracejí v lidech všechno vzhůru nohama.

MATKA KURÁŽ Copak tě písař nedoprovodil zpátky? Asi sotva. Jseš slušná osoba, a to ztrácíš zájem. Rána vůbec není hluboká, nic ti po ní nezůstane. Tak, a máš to zavázaný. A utiš se, něco ti dám. Něco jsem ti schovala, to budeš koukat!

Vyhrabe z pytle rudé střeвиčky Pottierové.

To koukáš co? Vždycky jsi je chtěla. Tady je máš. Rychle si je obuj, aby mě to nemrzelo. Nic ti po ty ráně nezůstane, a kdyby — málo bych si z toho dělala. Holky, co se jim zamlouvají, jsou na tom hůř. Tahají je tak dlouho, až je utahají. Kdo se jim nezdá, toho nechají naživu. Viděla jsem už ženský, co byly moc hezký, ale zakrátko vypadaly, že by se jich vlci polekali. Ani za keř při silnici si nemůžou odskočit, aby se nemusely bát. Hrozný život! Je to s nima stejný jak se stromy. Z těch vysokých, rovných se nadělají trámy, kdežto ty křivý se můžou těšit ze života. Bylo by to teda jenom štěstí. Střevíce jsou ještě dobrý. Než jsem je schovala, tak jsem je namazala. *Katrin nechá střevíce stát a vlezte do vozu.*

POLNÍ KAZATEL Doufejme, že ji nezohydili nadosmrti.

MATKA KURÁŽ Jizva jí zůstane. Ta už na mír čekat nemusí.

POLNÍ KAZATEL Věci si vzít nedala.

MATKA KURÁŽ Snad jsem jí to neměla tak klást na srdce. Kdyby jen člověk věděl, jak to v tý její hlavě vypadá! Jednou nepřišla celou noc domů, jedinkrát za všechny ty léta. Potom chodila jako předtím, jenže si víc všímala práce. Nemohla jsem z ní dostat, co jí potkalo. Nějakou dobu mi to nechtělo jít z hlavy. *Pustí se do zboží, které Katrin přinesla a zloštně je třídí.* Inu, taková je válka. Trpkej chlebiček! *Ozvou se dělové rány.*

POLNÍ KAZATEL Ted' pohřbívají vrchního velitele. Je to historická chvíle.

MATKA KURÁŽ Pro mě je historická ta chvíle, kdy dceru praštili přes oko. Je napůl odbytá, muže už nedostane, a přitom je blázen do dětí. Němá je taky jenom kvůli válce. Má to na svědomí jeden voják, nalil jí něco do krku. To byla ještě malá. Švejcara už nevidím, a kde je Eilif, to ví sám Pánbůh, čert aby tu válku vzal.

MATKA KURÁŽ
na vrcholu
svého obchodního podnikání

SILNICE. POLNÍ KAZATEL, MATKA KURÁŽ A JEJÍ DCERA KATRIN TÁHNOU VŮZ, JENŽ JE OVĚŠEN NOVÝM ZBOŽÍM. MATKA KURÁŽ MÁ NA SOBE ŘETĚZ, STRÍBRNÝCH TOLARŮ

MATKA KURÁŽ Já si od vás válku hanět nedám. Říká se, že zahubí slabochy, ale ti zdechnou i v míru. Jenže válka svý lidi spíš uživí.

zpívá.

Když chcípneš pod jejími koly,
vítězství potom vem kde vem.
Jen kšeft je válka, obchod holý, —
namísto sýra s olovem.

co z toho, když se někdo napevno usadí? Natáhne bačkory dřív než kdo jiný.

zpívá

Leckdo chtěl hvězdy strhnout z výší,
a cizím koním říkat hop,
chytře si chtěl vykopat skrýši
a vykopat si časný hrob.
Viděla mnohýho jsem muže,
na krchov jak se štval a štval.
Když leží tam, tak ptát se může,
proč jenom tolik pospíchal.

Táhnou dál.

V TÉMŽE ROCE

padne švédský král Gustav Adolf v bitvě u Lützen.

Mír hrozí zničit obchod Matky Kuráže.

Její odvážný syn překročí míru hrdinských činů
o jeden jediný a dočká se potupného konce

POLNÍ TÁBOR. LETNÍ RÁNO. PŘED VOZEM STOJI STARÁ ŽENA SE SYNEM. SYN VLEČE VELKÝ PYTEL S PEŘINAMI.

HLAS MATKY KURÁŽE z vozu Proč nedáte pokoj aspoň ráno?

MLADÝ MUŽ Šli jsme celou noc a musíme dnes ještě dvacet mil zpátky.

HLAS MATKY KURÁŽE Co mám dělat s peřinama? Lidi nemají kde bydlet.

MLADÝ MUŽ Jen počkejte, až ty peřiny uvidíte!

STARÁ ŽENA Tady z toho taky nic nebude. Pojd!

MLADÝ MUŽ To nám teda kvůli daním zabaví střechu nad hlavou. Kdybys přidala ten křížek, tak bychom možná tři zlatky dostali. *Začínají vyzvánět zvony.* Slyšíš, matko?

HLASY *zezadu* Mír! Švédský král padl!

MATKA KURÁŽ *vystřčí hlavu z vozu. Není dosud učesaná* Proč tak vyzvánějí uprostřed týdne?

POLNÍ KAZATEL *vyleze zpod vozu* Co to křičí?

MATKA KURÁŽ Jen mi neříkejte, že udělali mír! Teď, když jsem zrovna nakoupila nový zásoby.

POLNÍ KAZATEL *volá dozadu* Je to pravda, uzavřeli mír?

HLAS Prý už před třemi týdny, jenže jsme se to nedověděli.

POLNÍ KAZATEL *Matce Kuráži* Proč by jinak vyzváněli?

HLAS Do města už přijela spousta luteránů s vozy, ti to donesli.

MLADÝ MUŽ Matko, je mír! Co je ti? *Stará žena se zhroutí.*

MATKA KURÁŽ *se stáhne zpět do vozu* Šmarjájosef! Katrin, mír! Natáhni si ty černý šaty! Jdem na služby boží. Jsme to dlužný Švejcarovi. Jen aby to byla pravda!

MLADÝ MUŽ Tyhle lidi to taky říkají. Udělali mír. Můžeš vstát? *Stará žena vstane, celá ohromená.* Teď se zas pustím do sedlačiny. Slibuju ti to. Všecko zas poběží po stáru! Otec dostane svou peřinu zpátky. Můžeš chodit? *Polnímu kazateli.* Udělalo se jí špatně. To ta zpráva. Nevěřila, že se ještě dočká míru. Ale otec to pořád říkal. Jdeme rovnou domů. *Oba odejdou.*

HLAS MATKY KURÁŽE Dejte jí loknout kořalky!

POLNÍ KAZATEL Už jsou pryč.

HLAS MATKY KURÁŽE Jak to vypadá naproti v táboře?

POLNÍ KAZATEL Sbíhají se. Jdu se tam podívat. Neměl bych si vzít duchovní roucho?

HLAS MATKY KURÁŽE Než se dáte poznat jako ancikrist, pořádně se vyptejte. Jsem ráda, že je mír, i když jsem na mizině. Aspoň dvě děti jsem teda zachránila. Teď zas uvidím svého Eilifa.

POLNÍ KAZATEL Kdo to tamhle přichází z tábora? To je přeci kuchař od vrchního velitele!

KUCHAŘ *poněkud zpustlý a s vakem* Koho to nevidím? Polní kazatel!

POLNÍ KAZATEL Kuráži, návštěva! *Matka Kuráž, vylézá.*

KUCHAŘ Copak jsem neslibil, že přijdu na kus řeči, jak si udělám trochu času? Vzpomínám pořád na tu vaši pálenku, paní Fierlingová.

MATKA KURÁŽ Ježíši! Kuchař od vrchního velitele! Po tolika létech! A co Eilif, můj nejstarší?

KUCHAŘ Ještě tady není? Šel přede mnou a chtěl taky za vámi.

POLNÍ KAZATEL Vezmu si duchovní roucho, počkejte. *Odejde za vůz.*

MATKA KURÁŽ To teda může každou chvíli dorazit. *Volá do vozu.* Katrin, Eilif přijde! Dones sklenku pálenky pro kuchaře, Katrin! *Katrin se neukáže.* Dej si přes to pramínek vlasů a hotovo. Pan Lamb přece není cizí. *Dojde sama pro pálenku.* Nechce ven, mír s ní vůbec nepohnul. Nechal na sebe moc dlouho čekat. Praštili ji přes oko, už to ani není moc vidět, ale ona myslí, že se za ní všesky otáčejí.

KUCHAŘ Jo, válka! *S Matkou Kuráží usedají.*

MATKA KURÁŽ Kuchaři, potrefilo mě neštěstí. Jsem na mizině.

KUCHAŘ Cože? To je ale směla.

MATKA KURÁŽ Mír mi zlomí vaz. Na radu kazatele jsem ještě nedávno koupila zásoby. A teď se všechno rozuteče a já tady zůstanu sedět se zbožím.

KUCHAŘ Jak jste mohla dát na kazatele? Kdyby byl tenkrát čas, tak jsem vás před ním varoval. Ale katolíci přišli moc narychlo. Je to vyžírka. A takový chlap má teď u vás hlavní slovo ?

MATKA KURÁŽ Myl mi nádobí a pomáhal táhnout.

KUCHAŘ Ten a tahat! Jak ho znám, zaručeně vykládal ty své vtipy. Má moc špinavý mínění o ženských, marně jsem se ho snažil předělat. Není dost solidní.

MATKA KURÁŽ A vy snad jste solidní?

KUCHAŘ Jestli nic jiného, tak solidní jsem. Na zdraví!

MATKA KURÁŽ Solidní člověk, to nic není. Naštěstí jsem měla jen jednoho, co byl solidní. Nikdá jsem nemusela tak dřít jako za něho. Na jaře prodal deky, kterými se děti v zimě přikrejvaly a moje foukací harmonika mu připadala málo křesťanská. Když teda říkáte, že jste solidní, tak to pro vás není zvláštní doporučení.

KUCHAŘ Vy máte pořád ještě jazyk jako meč! A právě proto si vás tak vážím.

MATKA KURÁŽ Jen mi ještě nevykládejte, že se vám dokonce o mým ostrým jazyku zdálo!

KUCHAŘ Tak jsme se zas jednou sešli, posloucháme mírový vyzvánění a popijíme tu vaši proslavenou pálenku.

MATKA KURÁŽ V tuhle chvíli mě mírový vyzvánění zvlášť nedojímá. A ta moje proslavená pálenka? Ráda bych věděla, co teď bude s dlužným žoldem. Už vás vyplatili?

KUCHAŘ *rozpačitě* Ne. Proto jsme se sebrali a šli. Rek jsem si: Co tam za těchhle okolností budu dělat? Navštívím zatím přátele. A proto tu tedka sedím.

MATKA KURÁŽ To znamená, že jste na huntě.

KUCHAŘ S tím bimbáním by už na mou duši mohli přestat! Rád bych se pustil do nějakýho handlu. Už se mi nechce dělat kuchaře. Člověk jim musí žrádlo zplichtit z kořínků a podrážek a nakonec vám je ještě hodí na hlavu. Dneska dělat kuchaře, je psí život. To je pomalu lepší sloužit jako kmán. Ale co, teď je mír. *Poněvadž se objeví polní kazatel, nyní ve svém duchovním rouchu.* Ještě si o tom popovídáme.

POLNÍ KAZATEL Roucho je v pořádku. Bylo v něm jen pár molů.

KUCHAŘ Rad bych věděl, co se vlastně namáháte. Přece vás už nepřijmou. Koho byste teď chtěl ještě podněcovat, aby si poctivě vysloužil žold a dával život v sázku? Máte u mě stejně ještě vroubek. Kdopak vám radil k nákupu zbytečného zboží pod záminkou, že válka potrvá věčně?

POLNÍ KAZATEL *prudce* Rád bych věděl, proč vy se do toho pletete?

KUCHAŘ Poněvadž to byla nesvědomitost. Jak se můžete jiným míchat do obchodního podnikám radama, o který vám nikdo neřek?

POLNÍ KAZATEL Kdo se do čeho míchá? *Matce Kuráži.* Já nevěděl, že jste s tím pánem takový přátelé, že mu musíte skládat účty.

MATKA KURÁŽ Jen se nerozčilujte! To, co kuchař říká, je jeho soukromý mínění. A že ta vaše válka stála za bačkoru, to zapřít nemůžete.

POLNÍ KAZATEL Neměla byste se prohřešovat na míru, Kuráži! Jste úplná hyena.

MATKA KURÁŽ Cože jsem?

KUCHAŘ Jestli chcete urážet mou přítelkyni, tak si to s várna vyřídím.

POLNÍ KAZATEL S vámi nemám co mluvit. Vaše úmysly jsou pro mne příliš průhledné. *Matce Kuráži.* Když vidím, že mír je pro vás jen starý posmrkaný šňupák, který se člověk skoro štítí vzít do ruky, tak mě to lidsky pobuřuje. Z toho totiž poznávám, že si nepřejete mír, nýbrž válku, a to kvůli ziskům. Ale pak nezapomínejte ani na staré pořekadlo: „Kdo chce s čertem na snídani, musí mít dlouhou lžici.“

MATKA KURÁŽ Já válku ráda nemám a ona mě taky ne. Ale v každém případě si vyprošuju tu hyenu. My dva jsme spolu domluvili!

POLNÍ KAZATEL Proč tedy naříkáte, když si všichni ostatní oddychli, že je mír? Kvůli tomu starému haraburdí, co máte ve voze?

MATKA KURÁŽ My zboží není žádné haraburdí! Já z něho žiju a vy až do tyhle chvíle vlastně taky.

POLNÍ KAZATEL Tedy z války! Tak vida!

KUCHAŘ *polnímu kazateli* Jako dospělý člověk jste si měl říct, že se nevyplácí radit. *Matce Kuráži.* V tyhle situaci už nemůžete udělat nic lepšího, než zbavit se co nejrychleji aspoň některýho zboží, dokud za ně ještě vůbec něco dostanete. Oblíkněte se a vyrazte! Škoda každý minuty!

MATKA KURÁŽ To je docela moudrá rada. Myslím, že to udělám.

POLNÍ KAZATEL Poněvadž to říká kuchař!

MATKA KURÁŽ Proč jste to neřek vy? Má pravdu, udělám nejlíp, když zajdu na trh. *Zaleze do vozu.*

KUCHAŘ Tak jste to projel, kazateli. Schází vám duchapřítomnost. Měl jste říct: Já že jsem vám poradil? Já nanejvýš jen politizoval! — Se mnou jste si nic začínat neměl, vašemu rouchu takový kohoutí zápas nesluší!

POLNÍ KAZATEL Jestli nebudete držet hubu, tak vás roztrhnu! Bez ohledu na to, jestli se to sluší.

KUCHAŘ *si stáhne boty a odvine onuce* Škoda, že se z vás stal takový bezbožný lump. Moh jste se teď v míru snadno zase dostat k faře. Kuchaře potřebovat nebudou, kuchtit není co, ale věřit lidem nepřestanou, v tom se nic nezměnilo.

POLNÍ KAZATEL Pěkně vás prosím, pane Lambe, nevystřnadte mě odtud! Co jsem zludračil, jsem lepší člověk. Už bych jim ani kázat nedovedl. *Přichází Yvette Pottierová, v černém, vyšňořena, o holi. Je mnohem starší, tlustší, a silně napudrováná. Za ní služebník.*

YVETTE Haló, lidičky! Jsem tady u Matky Kuráže?

POLNÍ KAZATEL Ovšem. A s kým máme čest?

YVETTE S obristovou Starhembergovou, drahouškové. Kde je Kuráž?

POLNÍ KAZATEL *volá do vozu* Obristová Starhembergová chce s vámi mluvit!

HLAS MATKY KURÁŽE Přijdu hned!

YVETTE Tady je Yvette!

HLAS MATKY KURÁŽE Ach, Yvette!

YVETTE Jdu se podívat, jak se vede. *Když se kuchař vyděšeně otočí.* Pieter?

KUCHAŘ Yvette!

YVETTE No tohle! Jak ses ty sem dostal?

KUCHAŘ Povozeň.

POLNÍ KAZATEL Ach, vy se znáte? Důvěrně?

YVETTE To bych řekla. *Pohlíží na kuchaře.* Je z tebe pěkný tlustoch!

KUCHAŘ Už taky nejsi nejštíhlejší.

YVETTE Jsem moc ráda, že tě potkávám, lumpe. Aspoň ti můžu říct, co si o tobě myslím.

POLNÍ KAZATEL Jen to povězte! Ale počkejte, až přijde Kuráž.

MATKA KURÁŽ *vyleze s různým zbožím* Yvette! *Obejmou se.* Co že jseš ve smutku?

YVETTE Nesluší mi? Můj muž, ten obrist, před několika lety umřel.

MATKA KURÁŽ Ten starý, co tenkrát málem koupil můj vůz?

YVETTE Jeho starší bratr.

MATKA KURÁŽ To se ti asi nevede špatně! Aspoň jedna, která to ve válce někam dotáhla.

YVETTE Inu, šlo to nahoru dolů a nakonec zas nahoru.

MATKA KURÁŽ Jo, obristové, ti se mají! Vydělávají peněz jako želez.

POLNÍ KAZATEL *kuchaři* Na vašem místě bych se zase obul. *Yvettě.* Slíbila jste, paní obristová, že povíte, co si o tom pánovi myslíte.

KUCHAŘ Yvettě, nedělej tady nepřijemnosti!

MATKA KURÁŽ To je můj přítel, Yvette.

YVETTE To je Pieter Lulkař.

KUCHAŘ Nech si ty přezdívky! Jmenuj u se Lamb.

MATKA KURÁŽ *se směje* Pieter Lulkař? Ten, co pobláznil kdejakou ženskou? Poslyšte, tu vaši lulku jsem schovala.

POLNÍ KAZATEL A také z ní kouřila!

YVETTE Štěstí, že vás před ním můžu varovat. To je nejhorší chlap, co kdy běhal po flanderském pobřeží. Na každém prstě jednu, co přived do neštěstí.

KUCHAŘ To už je dávno. To už ani není pravda.

YVETTE Vstaň, když s tebou mluví dáma! Jak já toho člověka měla ráda! A ve stejnou dobu měl malou černou s křivýma nohama. Tu samozřejmě dostal do neštěstí taky.

KUCHAŘ Tobě jsem podle všeho ukázal cestu ke štěstí.

YVETTE Drž hubu, ty žalostná trosko! Ale mějte se před ním na pozoru! Chlap jako on zůstane nebezpečný, i když ho už červi žerou!

MATKA KURÁŽ *Yvettě* Pojd' se mnou, musím udat své věci, než poklesnou ceny. Třeba bys mi svýma známostma mohla u regimentu pomoci. *Volá do vozu.* Katrin, z kostela nic nebude, pudu radši napřed na trh! Jestli přijde Eilif, dej mu napít. *Odchází.*

YVETTĚ *na odchodu* Jak mě moh tenkrát někdo takový dostat na šikmou plochu! Mám co děkovat jedině svý šťastný hvězdě, že jsem se z toho zase vyhrabala. Ale že jsem ti teď tvý rejdy zatrhla, to mi jednou tam nahoře připočtou k dobru!

POLNÍ KAZATEL K naší rozmluvě bych rád dodal jen to, že boží mlýny melou pomalu... Ale vy jste s to zase huhlat, že dělám hloupé vtipy.

KUCHAŘ Nemám štěstí. Povím vám pravdu. Doufal jsem, že dostanu teplý jídlo. Mám hlad jako vlk. Teď si ale spolu promluví a Kuráž si o mně udělá obraz. Docela falešný. Proto bude líp, když zmizím, než se vrátí.

POLNÍ KAZATEL Také myslím.

KUCHAŘ Kazateli, mám už zase míru po krk. Lidstvo bude třeba vyhubit ohněm a mečem, poněvadž žije v hříchu od malička. Mám jediný přání. Abych směl vrchnímu veliteli zase upíct tučného kapouna s hořčičnou omáčkou a troškou mrkve. Ale bůhví kde je mu konec.

POLNÍ KAZATEL S červeným zelím! Ke kapounu patří červené zelí.

KUCHAŘ To je pravda, ale on chtěl vždycky mrkev.

POLNÍ KAZATEL Ničemu nerozuměl.

KUCHAŘ Necpal jste se snad pokaždý s ním?

POLNÍ KAZATEL Jen s přemáháním.

KUCHAŘ Ale že tehda byly časy, to mi přiznáte!

POLNÍ KAZATEL To bych eventuálně přiznal.

KUCHAŘ Asi jste si to u Matky Kuráže rozlil, když jste o ní řekl, že je hyena. Kam tak brejlíte?

POLNÍ KAZATEL Eilif.

Přichází Eilif, následován vojáky s píkami. Je spoután na rukou a bledý jako stěna. Copak je?

EILIF Kde je matka?

POLNÍ KAZATEL Ve městě.

EILIF Řekli, že je tady. Dovolili mi, abych za ní ještě zašel.

KUCHAŘ *vojákům* Kampak ho vedete?

VOJÁK Někam, kde mu zvlášť dobře nebude.

POLNÍ KAZATEL Co provedl?

VOJÁK Vloupal se k sedlákovi. Zabil mu ženu.

POLNÍ KAZATEL Jak jsi to mohl udělat?

EILIF Neudělal jsem nic jiného, než co jsem dělal jindy taky.

KUCHAŘ Ale tedka je mír!

EILIF Drž hubu! Můžu si sednout, než přijde?

VOJÁK Nemáme čas.

POLNÍ KAZATEL Ve válce mu za to prokazovali pocty, dokonce po pravici vrchního velitele seděl. Tenkrát to bylo hrdinství. Nedalo by se promluvit s profousem?

VOJÁK To by nebylo nic platný. Jakýpak hrdinství, když sebral sedlákovi dobytek?

KUCHAŘ To byla blbost!

EILIF Zaplaťpánbůh za ní! Měl jsem snad pojit hlady, ty chytráku?

KUCHAŘ Chytrost tě bude stát hlavu.

POLNÍ KAZATEL Musíme aspoň zavolat Katrin.

EILIF Nic takovýho. Radši mi nalej kořalku.

VOJÁK Na to není kdy. Jdem!

POLNÍ KAZATEL Co máme vyřídít matce?

EILIF Řekni jí, že jsem neudělal nic jiného — řekni jí, že jsem udělal zas jen to, co jindá ... Nebo jí neříkej vůbec nic. *Vojáci ho zenou pryč.*

POLNÍ KAZATEL Doprovodím tě na těžké cestě.

EILIF Nepotřebuju flandáka.

POLNÍ KAZATEL To ještě nevíš. *Jde za ním.*

KUCHAŘ *volá za nimi* Budu jí to přece jen muset říct! Bude ho chtít ještě vidět!

POLNÍ KAZATEL Raději nic neříkejte. Nanejvýš, že tady byl a že ještě přijde, snad zítra. Zatím se vrátím a nějak šetrně jí to povím. *Spěchá pryč.*

KUCHAŘ *se za nimi dívá, vrtí hlavou a pak neklidně přechází sem tam. Nakonec se přiblíží k vozu* Haló! Nechtěla byste vylézt? Mám sice pochopení pro to, že jste před mírem zalezla. Udělal bych to nejradši taky. Jsem kuchař od vrchního velitele. Pamatujete se? Nenašlo by se něco k snědku, než se matka vrátí? Měl bych zrovna chuť na kousek špeku, nebo třeba i jenom chleba. Čistě z dlouhý chvíle. *Nahlédne dovnitř.* Má deku přes hlavu. *Vzadu zazní dunění děl.*

MATKA KURÁŽ *přiběhne udýchaná se zbožím* Kuchaři, je po míru! Už tři dny je zase válka. Ještě jsem měla všechno zboží, když jsem se to dověděla. Zaplaťpánbůh! Ve městě jsou přestřelky s luterány. Musíme se i s vozem rychle ztratit. Katrin, balit! Co jste tak zaražený? Co se děje?

KUCHAŘ Nic.

MATKA KURÁŽ Nepovídejte, něco se stalo. Poznám to na vás.

KUCHAŘ Snad že je zase válka. Teď si možná počkám do zejtrka, než seženu něco teplýho do žaludku.

MATKA KURÁŽ Lžete kuchaři.

KUCHAŘ Eilif tady byl. Jenže hned zase musel pryč.

MATKA KURÁŽ Byl tady? To ho cestou uvidíme. Potáhnou teď s našima. Jak vypadá?

KUCHAŘ Jako vždycky.

MATKA KURÁŽ Ten se nezmění. Toho mi válka sebrat nemůže. Ten má za ušima. Pomůžete mi balit? *Začne balit.* Říkal něco? Je s hejtmanem zadobře? Nevykládal zas o nějakým hrdinství?

KUCHAŘ *chmurně* Přej jedno z těch hrdinství opakoval.

MATKA KURÁŽ Povíte mi to potom, musíme pryč. *Katrin se objeví.* Katrin, už je zase po míru. Potáhneme dál. *Kuchaři.* Co je s várna?

KUCHAŘ Dám se naverbovat.

MATKA KURÁŽ Nabídla bych vám... Kdepak je kazatel?

KUCHAŘ Šel do města s Eilifem.

MATKA KURÁŽ Tak pojedte kousek s náma, Lambe. Potřebuju pomoc.

KUCHAŘ A co ta věc s Yvette ...

MATKA KURÁŽ U mě vám to neublížilo. Naopak. Říká se: Kde je kouř, tam je taky oheň. Tak co, pojedete s náma?

KUCHAŘ Neříkám ne.

MATKA KURÁŽ Dvanáctý regiment už vyrazil. Zaberte u voje. Tady je kus chleba. Musíme zadem, k luteránům. Možná, že Eilifa uvidím ještě dneska v noci. Toho mám ze všech nejradši. Chvilku byl mír a už se zase jede. *Zatímco se kuchař s Katrin chopí voje, zpívá.*
Z Ulmu do Met, pak na Moravu!
Matka Kuráž je, kde je krach!
Každýmu válka dodá stravu,
jen když má olova a prach.
Žít jenom z olova a prachu
však nejde. Válka lidí chce!

K pluku se dejte beze strachu!
Dřív nežli bude po válce!

UŽ ŠESTNÁCT LET

trvá velká náboženská válka.
Německo ztratilo polovinu obyvatelstva.
To, co zůstalo po řezích, hubí mor.
V krajinách kdysi neobyčejně úrodných zuří hlad.
Vlci se potulují po spáleništích měst.
NA PODZIM ROKU 1634
setkáváme se s Matkou Kuráží v německých Smrčinách,
stranou od silnice, po níž se táhnou švédská vojska.
Zima přichází v tomto roce brzy a je krutá

PŘED POLOZBOŘENOU FAROU. MRAZIVÉ JITRO NA ZAČÁTKU ZIMY. NÁRAZY VĚTRU.
MATKA KURÁŽ A KUCHAR V ODŘENÝCH BERANÍCH KOŽIŠÍCH U VOZU

KUCHAR Všeude je tma, všichni ještě spějí.

MATKA KURÁŽ Je to přece fara. Až začnou vyzvánět, bude muset farář vstát. A potom dostánem teplou polívku.

KUCHAR Od koho? Copak nelehla celá ves popelem?

MATKA KURÁŽ Ale je obydlená, prve zaštěkal pes.

KUCHAR I kdyby kněžour měl, nedá.

MATKA KURÁŽ Kdyby se zazpívalo, tak možná ...

KUCHAR Mám všeho po krk. *Náhle*. Dostal jsem dopis z Utrechtu, že matka zemřela na cholera a že hospoda připadla mně. Tady je to psaní, jestli nevěříš. Ukážu ti ho, i když ti po tom, co v něm teta žvaní o mým dosavadním životě, celkem nic není.

MATKA KURÁŽ *čte dopis* Lambe, mám potulování už taky plný zuby. Připadám si jako řeznický pes — táhne maso pro zákazníky a sám si ani nelízne. Na prodej už nic nemám a lidi nemají, čím by platili. V Sasku mi jeden otrhanec chtěl pověsit na krk stoh starých knih a ve Wirtembersku by mi byli dali za pytlíček soli pluh. Nač orat? Nic už neroste, jen roští. Zasluchla jsem, že v Pomořanech venkovani už snědli menší děti a jeptišky chytli při loupežích.

KUCHAR Svět vymírá.

MATKA KURÁŽ Někdy se už dokonce vidím, jak s károu jezdím peklem a prodávám smůlu, nebo jak nabízím v nebi bludným duším svačinu. Kdybych s dětma, co mi ještě zůstaly, našla místo, kde to v jednom kuse nebouchá, tak bych si snad ještě užila pár klidných let.

KUCHAR Ta hospoda by se dala převzít. Anno, rozmysli si to. V noci jsem se rozhodl, že se vrátím do Utrechtu, ať už s tebou nebo bez tebe. Udělám to ještě dnes.

MATKA KURÁŽ Musím si promluvit s Katrin. Jdeš s tím na mě trochu zhurta a já se nerada rozhoduju, když je zima a kručí v bříše. Katrin! *Katrin vyleze z vozu*. Katrin, musím ti něco říct. Chci se s kuchařem pustit do Utrechtu. Zdědil tam hospodu. Zůstala bys na jednom místě a mohla by sis udělat známosti. Usedlý osoby by si leckdo vážil, obličej není všecko. Jela bych docela ráda. S kuchařem se snášíme. A to mu přiznat musím: obchodu rozumí. Jídlo by bylo jistý, a to není špatný, no řekni! Měla bys svou postel, to by se ti líbilo, že? Věčně na silnici, to není život. Úplně bys zpustla. Stejně už máš vši. Musíme se rozhodnout. Proč? Mohlo by se jinak táhnout

se Švédska na sever. Musejí být támhle někde. *Ukazuje vlevo.* Myslím, Katrin, že to uděláme.

KUCHAŘ Anno, potřeboval bych s tebou promluvit mezi čtyřma očima.

MATKA KURÁŽ Vrať se do vozu, Katrin. *Katrin leze zpátky.*

KUCHAŘ Přerušil jsem tě, poněvadž vidím, žes to špatně pochopila. Myslel jsem, že ti to nebudu muset zvlášť vykládat, že je to jasný. Ale když není, tak ti to prostě musím říct. O tom, že bys tamtu mohla vzít s sebou, nemůže být řeč. Snad mi rozumíš. *Katrin vystrčí za nimi hlavu z vozu a naslouchá.*

MATKA KURÁŽ Ty jako myslíš, abych tady Katrin nechala?

KUCHAŘ A jak sis to jinač představovala? Tolik místa tam není. To není žádná hospoda se tréma šenkovnama. Když se my dva do toho pořádně opřeme, může nás to uživit, ale tři ne, to je marný. Katrin by si mohla nechat vůz.

MATKA KURÁŽ Myslela jsem, že by v Utrechtu možná našla muže.

KUCHAŘ K smíchu! Jak by mohla najít muže? Němá, a k tomu ještě tu jizvu! A v těchle letech?

MATKA KURÁŽ Nemluv tak nahlas!

KUCHAŘ Co je, to je, ať o tom mluvíš tiše nebo nahlas. A to je taky jeden z důvodů, proč nemůže být v hospodě. Hosti nechtějí mít něco takového pořád na očích. To jim nemůžeš zazlívát.

MATKA KURÁŽ Drž hubu! Říkala jsem ti, abys nemluvil tak hlasitě.

KUCHAŘ Na faře rozsvítili. Můžeme zpívat.

MATKA KURÁŽ Jak by mohla s vozem táhnout sama, kuchaři. Bojí se války. Špatně ji snáší. Co ta musí mít za sny! V noci ji slyším naříkat. Zvlášť po bitvách. Co při tom ve snu vidí, nevím. Je v ní moc soucitu. Nedávno jsem u ní objevila schovanýho ježka, kterýho jsme přejeli.

KUCHAŘ Hospoda je moc malá. *Volá.* Vážený pane, čeledi a ostatní, co tu bydlíte! Předneseme vám píseň o Šalomounovi, Juliu Caesarovi a jiných velikánech, kterým jejich velikost nebyla nic platná. Abyste věděli — i my jsme pořádní lidi, a proto se s bídou uživíme, zvláště v zimě. *Zpívají.*

Vy víte, kdo byl Šalomoun

a co se stalo s ním.

Vše promyslel na samu kost,
a přece pravil: Marnost nad marnost —
a zoufal nad svým zrozením.

Jaká to moudrost, velikost!

Hle: den se ještě nevzdal tmám

a svět už viděl následnost:

To moudrost jenom přivedla ho tam.

Blažen, kdo moudrostí je prost!

Na tomhle světě jsou totiž všechny ctnosti nebezpečný, jak tahle krásná píseň dokazuje. Je lip, když je člověk nemá a když má místo toho příjemný život a snídani, dejme tomu teplou polívku. Já například ctnosti nemám a co by mi byla odvaha ve všech bitvách platná? Nic! Mám hlad a bylo by mi lip, kdybych byl býval poseroutka a zůstal doma. Proč?

Vy víte, kdo byl Caesar sám,

odvážný, smělý muž.

Na trůn jak bůh se posadil

a pak byl zavražděn, jak víte už,

v ten čas, kdy na vrcholu byl.
I ty, můj synu! vzkřik a — dost.
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To odvaha jen přivedla ho tam.
Blažen, kdo odvahy je prost!

Polohlasem. Ani nevykouknou. Nahlas. Vážený pane, čeledi a ostatní, co tu bydlíte. Řeknete možná, že odvaha člověka neuživí, že se to musí zkusit s poctivostí. Ta že ho spíš nasytí nebo ho aspoň nenechá s úplně prázdným žaludkem. Jak to teda vypadá s ní?

Vy víte, kdo byl Sokrates,
jenž pravdu mluvil vždy.
VŠak pánům nestál za pozdrav,
strojili mu mrzké úklady
a podali mu bolehlav.
Jak velká byla jeho poctivost!
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To poctivost jen přivedla ho tam.
Blažen, kdo poctivosti prost!

Ba, člověk má být nesobecký a rozdělit se o to, co má. Co když ale nic nemá? Dobrodinci to možná taky nemají lehký, to rád uznám, jenže z něčeho přece musíš být živ. Ba, nesobeckost je vzácná ctnost, poněvadž se nevyplácí.

A svatý Martin nesnášel
u lidí chudobu.

Chudása v sněhu uviděl
a hned půl pláště nabídnout mu šel
a oba dva šli do hrobu.

Ten muž pomíjel pozemskost!

Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:

To nezištnost jen přivedla ho tam.

Blažen, kdo nezištnosti prost!

A stejně je to taky s náma. Jsme lidi pořádný, držíme spolu, nekradení, nevraždíme, nezapaluj em. A proto klesáme pořád níž a dokazuj em, že ta písnička má pravdu. Být jiní, být zloději a mordýři, měli bysme možná plný žaludek. Ale takhle s bídou dostaneme polívku. Ctnosti se totiž nevyplácejí, jedině ničemnosti. Takový je svět a nemusel by takový být.

Zde zříte lidi pořádný,
poslušní Boha jsou.
Užitek z toho nižádný.
Vy, kdo sedíte v teple za kamny,
ukážte dobrou duši svou!
My ctíli vždy jen nábožnost!
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost.

To bohabojnost přivedla nás tam.
Přešťasten ten, kdo je jí prost!

HLAS *shora* Vy tam! Pojdte nahoru! Praženku můžete dostat.

MATKA KURÁŽ Lambe, nevpravila bych do krku jedinou lžící. Neříkám, že to, co říkáš, je nerozumný, ale bylo to tvoje poslední slovo? Dobře jsme si rozuměli.

KUCHAŘ Bylo to moje poslední slovo. Rozmysli si to.

MATKA KURÁŽ Nemám si co rozmýšlet. Nenechám ji tady.

KUCHAŘ To by bylo dost nerozumný, ale nic by se na tom nedalo změnit. Nejsem necita, jenže hospoda je malá. Ale teď pojd' nahoru, nebo tady z toho taky nic nebude a zpívali jsme v ty zimě nadarmo.

MATKA KURÁŽ Dojdu pro Katrin.

KUCHAŘ Spíš tam nahoře dej pro ni něco stranou. Když tam přitáhneme ve třech, ještě se nás leknou. *Oba vejdou. Z vozu vylézá Katrin s uzlíčkem. Rozhlédne se, zda jsou oba pryč. Pak rozestře na kole vozu kuchařovy staré kalhoty a matčinu sukni tak, aby se na to snadno přišlo. Když je s tím hotova a chce s uzlíčkem zmizet, vrací se Matka Kuráž z domu.*

MATKA KURÁŽ *s talířem polévky* Katrin! Stůj! Katrin! Kampak chceš s tím uzlíčkem? Pominula ses? *Prohlíží uzlík.* Sbalila si věci! Ty jsi nás poslouchala? Řekla jsem mu, že z toho Utrechtu nic nebude, z ty jeho smradlavý hospody. Co bysme tam dělaly? Ty a já, my se do žádný hospody nehodíme. My z války ještě leccos vytlučeme. *Spatří kalhoty a sukni.* Ty jseš ale hlupák! Co bych byla udělala, až bych tohle uviděla a ty jsi byla už pryč? *Zadrží Katrin, která chce odtud.* Nemysli si, že jsem mu dala kvinde kvůli tobě. To kvůli vozu, jedině proto. Přece se nezbavím káry, na kterou jsem zvyklá. Kvůli tobě to vůbec není, to je kvůli káře. Dáme se na druhou stranu a kuchařovy věci vyndáme a položíme sem, aby je našel, hlupák. *Vyleze a hodí ještě pár věcí vedle kalhot.* Tak, tenhle z naší živnosti výpad a jiný se mi do ní už nedostane. Ted' ji povedeme my dvě. Však i tahle zima přejde, jako vsecky ostatní. Zapřáhni se, třeba začne padat sníh. *Obě se zapřáhnou do vozu, otočí ho a odtáhnou pryč. Přichází kuchař a překvapen spatří své věci.*

PO CELÝ ROK 1635

táhne Matka Kuráž a její dcera za stále
otrhanějšími vojsky silnicemi středního Německa

SILNICE. MATKA KURÁŽ S KATRIN TÁHNOU VŮZ. JEDOU KOLEM SELSKÉHO STAVENÍ, Z NĚHOŽ SE OZÝVÁ ZPĚV

HLAS Rozkvetla nám na zahrádce
růžička překrásná.
V březnu jsme ji zasadili,
co to jenom dalo práce,
než se plátky porozvily.
Šťasten ten, kdo svou zahrádku má.
Ach, voněla tak sladce.
Když dují vichry zimní
a vyjí píseň zlou,
jenom si klidně zdřímni,
vyspravil sis přece střechu slámou
a kousky mechu.
Šťasten, kdo má co nad hlavou,

když vijí víchry zimní.
Matka Kuráž a Katrin se zastaví, naslouchají, pak zase táhnou dál.

LEDEN 1636.

Císařská vojska ohrožují
evangelické město Halle.
Kámen promluví.
Matka Kuráž ztrácí dceru
a táhne sama dál.
Válka ještě dávno neskončila

VŮZ S ROZTRHANOU PLACHTOU STOJÍ VEDLE SELSKÉHO STAVENÍ SE ŠIROKOU
DOŠKOVOU STŘECHOU. DŮM SE OPÍRÁ O SKALNÍ STĚNU. JE NOC. Z
LESÍKA VYSTUPUJE FENDRYCH S TŘEMI TĚŽCE OZBROJENÝMI VOJÁKY

FENDRYCH Jen žádný kravál. Jak někdo hlesne, tak ho praštěte kopím.

PRVNÍ VOJÁK Jestli chceme dostat někoho, kdo by nás ved, tak přece musíme na ně
zabouchat.

FENDRYCH Bouchat ještě neznámá dělat kravál. Musí se to udělat tak, aby se zdálo,
že se kráva převalila na stěnu chléva. *Vojáci zabuší na dveře selského
stavení. Selka otvírá. Zápou jí ústa. Dva vojáci vejdou dovnitř.*

MUŽSKÝ HLAS UVNITŘ Co je? *Vojáci vyvedou sedláka a jeho syna.*

FENDRYCH *Ukáže na vůz, z kterého se vynořila Katrin Tady je taky ještě jedna. Jeden
z vojáků Katrin vytáhne. To jste všechny, co tady bydlíte?*

SEDLÁK A SELKA Tohle je náš syn. — A tahle je němá. — Její matka šla do města
nakoupit. — Poněvadž spousta lidí utíká a leccos přitom lacino prodává. —
Mají kočovný handl, jsou to markytánky.

FENDRYCH Radím vám, abyste se chovali tiše. Při nejmenším rámusu dostanete kopím
přes lebku. Potřebuju někoho, kdo by nám ukázal stezku, která vede k
městu. *Ukáže na mladého sedláka Pojd' sem!*

MLADÝ SEDLÁK Neznám žádnou stezku.

DRUHÝ VOJÁK *se šklebí* Nezná žádnou stezku.

MLADÝ SEDLÁK Katolickým nesloužím.

FENDRYCH *druhému vojákovi* Pošimrej ho kopím.

MLADÝ SEDLÁK *sražen na kolena a ohrožen kopím* Třeba si mě zabte!

PRVNÍ VOJÁK Počkat, přivedu ho k rozumu! *Vykročí k chlévu.* Dvě krávy a vůl. Poslyš!
Jestli nevěmeš rozum do hrsti, tak ti ten tvůj dobytek pobiju.

MLADÝ SEDLÁK Dobytěk ne!

SELKA *pláče* Pane hejtmane, ušetřte náš dobytek, umřeme hlady!

FENDRYCH Jestli si nedá říct, tak bude po něm.

PRVNÍ VOJÁK Začnu s volem.

MLADÝ SEDLÁK *starému* Musím? *Selka kývne.* Tak já to teda udělám.

SELKA Tisícery dík, pane hejtmane, že jste se nad námi slitoval! Až na věky amen.
Sedlák naznačí selce, aby zanechala dalšího děkování.

PRVNÍ VOJÁK Jako bych nevěděl, že je jím vůl nade všecko! *Fendrych a vojáci pokračují
v cestě, vedeni mladým sedlákem.*

SEDLÁK Rád bych věděl, co mají za lubem. Nic dobrého to asi nebude.

- SELKA Možná, že jsou jen na výzvědách. — Co chceš dělat?
- SEDLÁK *přistaví ke střeše žebřík a vyleze po něm nahoru* Podívat se, jestli jsou sami. *Nahoře.* V lesíku se něco děje, je to znát až dole u lomu. A támhle v průseku jsou taky ozbrojenci. A mají kanón. Je jich víc než regiment. Bůh pomoz městu a všem, co v něm jsou.
- SELKA Svítí ve městě?
- SEDLÁK Ne. Tam teď spějí. *Sleze dolů.* Jestli se tam dostanou, tak všechno povraždí.
- SELKA Post je objeví včas.
- SEDLÁK Hlídku ve věži na stráni museli vyřídít, jinak by byla zatroubila.
- SELKA Kdyby nás bylo víc ...
- SEDLÁK Sami s tím mrzákem tady ...
- SELKA Myslíš, že se nedá nic dělat...
- SEDLÁK Nedá.
- SELKA Nemůžeme doběhnout dolů. Je noc.
- SEDLÁK Je jich plná stráž. Ani znamení jim nemůžeme dát.
- SELKA Ještě by nás tady povraždili!
- SEDLÁK Ba, nedá se nic dělat.
- SELKA *Katrin* Modli se, chudáčku, modli! Nemůžeme zabránit krveprolití. Když už neumíš mluvit, tak se aspoň modli. Jestli tě nikdo neuslyší, On tě uslyší. Pomůžu ti. *Všichni pokleknou, Katrin za venkovany:* Otče náš, jenž jsi na nebesích, vyslyš naši modlitbu a nedej zahynout městu se všemi, kteří v něm pobývají a nic netuší. Probuď je, aby vstali, vyšli na hradby a viděli, jak se uprostřed noci po svahu blíží nepřítel s kopími a kanóny. *Obrácena ke Katrin.* Ochraňuj matku a učň, aby strážný nespál, ale vzbudil se dřív, než bude pozdě. I při našem švagru stůj, je tam se čtyřmi dětmi. Nedej jim zahynout, jsou nevinné a nevědí o ničem. *Ke Katrin, která zasténá.* Jednomu ještě nejsou dva roky, nejstaršímu je sedm. *Katrin zděšené vstane.* Otče náš, vyslyš naše prosby! Jen ty můžeš pomoci, jinak zahyneme, poněvadž jsme slabí a nemáme kopí a nemůžeme se ničeho odvážit. Náš osud se vším naším dobytčím a s celým dvorem je v Tvých rukou, stejně jako je v Tvých rukou město, kde přemocný nepřítel stojí před hradbami. *Katrin se nepozorovaně odplíží k vozu, něco z něho vyjme, strčí pod zástěru, a vylézá po žebříku na střechu chléva.*
- SELKA Pomni děti, jež jsou ohroženy, zvláště nejmenších, starců, kteří se nemůžou hnout, a vůbec všeho živého.
- SEDLÁK A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům. Amen. *Katrin usedne na střeše a začne tlouci do bubnu, který vytáhne zpod zástěry.*
- SELKA Kristepane, co to dělá?
- SEDLÁK Pominula se!
- SELKA Vylez pro ni, rychle! *Sedlák běží k žebříku, ale Katrin vytáhne žebřík na střechu.*
- SELKA Uvrhne nás do neštěstí!
- SEDLÁK Okamžitě přestaň s tím bubnováním, mrzáku!
- SELKA Přivedeš na nás císařské!
- SEDLÁK *hledá na zemi kameny* Praštím po tobě!

- SELKA Copak s námi nemáš soucit? Nemáš ani kousek srdce? Jsme ztraceni, jestli na nás přijdou! Zapíchnou nás! *Katrin zírá do dálky, na město, a bubnuje dál.*
- SELKA *sedlákovi* Říkala jsem ti hned, abys tu verbež nepouštěl na dvůr. Je jim jedno, jestli nám věrnou poslední kus dobytka.
- FENDRYCH *přiběhne se svými vojáky a s mladým sedlákem* Rozsekám vás tu všechny!
- SELKA Pane oficír, jsme nevinní, za nic nemůžeme! Nevšimli jsme si, že tam vylezla. Je cizí, nepatří k nám!
- FENDRYCH Kde je žebřík?
- SEDLÁK Nahoře.
- FENDRYCH *nahoru* Příklad u ti, abys ten buben shodila! *Katrin bubnuje dál.* Jste všechny sehraní! Ale tohle nepřezijete!
- SEDLÁK Tamhle v lesíku poráželi smrky, kdyby se pro jeden došlo a kdybyste ji srazili dolů ...
- PRVNÍ VOJÁK *fendrychovi* Prosím o dovolení, abych směl udělat návrh. *Šeptá fendrychovi cosi do ucha. Fendrych kývne.* Poslyš, uděláme ti výhodnou nabídku! Slez dolů a pojď s náma do města! Pudeš pořad před náma. Ukážeš nám matku. Uchráníme ji. *Katrin bubnuje dál.*
- FENDRYCH *vojáka surové odstrčí* Nevěř ti! Žádný div při takový vizáži! *Volá nahoru.* A co, když ti to slíbím já? Jsem oficír a dostojím slovu. *Katrin bubnuje silněji.* Pro tu není nic svaté.
- MLADÝ SEDLÁK Pane oficír, nedělá to jen kvůli matce.
- PRVNÍ VOJÁK Dlouho už bubnovat nesmí. Určitě to ve městě uslyší.
- FENDRYCH Musíme udělat něčím takový rámus, aby to bubnování přehlušilo. Čím by se dal takový rámus udělat?
- PRVNÍ VOJÁK Nesmíme přece dělat vůbec žádný rámus.
- FENDRYCH Jen takový nevinny, hlupáku! Žádný válečný.
- SEDLÁK Co kdybych sekerou štípal dříví?
- FENDRYCH Ano, štípej! *Sedlák dojde pro sekeru a uhodí do kmene.* Práskej do toho víc! Ještě víc! Jde ti o život! *Katrin naslouchala a bubnovala tišeji. Neklidně se rozhlíží, a pak bubnuje dál.*
- FENDRYCH *sedlákovi* To je málo! *Prvnímu vojákoví.* Štípej taky!
- SEDLÁK Mám jen jednu sekeru. *Přestane štípat.*
- FENDRYCH Musíme zapálit dvůr. Musíme ji vykourit.
- SEDLÁK To nepomůže, pane hejtmane. Jakmile ve městě uvidí, že tady hoří, vědí všechno. *Katrin bubnuje a znovu naslouchá. Pak se rozesměje.*
- FENDRYCH Vysmívá se nám, koukej! Už to nevydržím! Sestřelím ji a kdyby všechno měl vzít ďas. Doneste mušketu! *Vojáci odběhnou; Katrin bubnuje dál.*
- SELKA Mám nápad, pane hejtmane. Táhle stojí jejich vůz. Jestli ho roztřískáme, přestane. Nemají nic než tenhle vůz.
- FENDRYCH *mladému sedlákovi* Rozmlať ho! *Nahoru.* Roztřískáme ti tvou káru, jestli nepřestaneš bubnovat! *Mladší sedlák několikrát slabě uhodí do vozu.*
- SELKA Přestaň, potvoro! *Katrin hledí zoufale na vůz, vyrazí žalostné zvuky, ale bubnuje dál.*
- FENDRYCH Kde jen ti všiváci s mušketou jsou?
- PRVNÍ VOJÁK Ve městě ještě asi nic neslyšeli, jinak by už stříleli z děla.

FENDRYCH *nahoru* Vůbec tě neslyší. A navíc tě sestřelíme! Říkám ti naposled: Hoď ten buben dolů!

MLADÝ SEDLÁK *odhodí náhle plaňku* Bubnuj dál! Jinak na to doplatí všichni! Bubnuj dál, bubnuj dál... *Voják jej srazí a tluče do něho kopím. Katrin se dá do pláče, bubnuje však dál.*

SELKA Ne do zad! Bože, vždyť mi ho utlučete! *Přiběhnou vojáci s mušketou.*

DRUHÝ VOJÁK Obrist vzteky div nepukne, fendrychu. Přijdeme před válečný soud.

FENDRYCH Postav ji! Postav! *Ke Katrin, zatímco mušketu pokládají na vidlici. A teď už vážně naposledy: Přestaň bubnovat! Katrin s pláčem bubnuje, co jí síly stačí. Střelte! Vojáci vystřelí. Katrin, zasažena, uhodí ještě několikrát a pak se pomalu zhroutí.*

FENDRYCH A je po rámusu! *Poslední Katrinovy údery jsou však vystřídány dělovými ranami z města. Zdálo se slyšet zmatené vyzvánění na poplach a střelbu.*

PRVNÍ VOJÁK Přece jen dosáhla, co chtěla!

ROZEDNÍVÁ SE

Je slyšet bubny a píšaly pochoduujících oddílů,
které se vzdalují

PŘED VOZEM MATKA KURÁŽ, SKLONĚNÁ NAD DCEROU. VENKOVANÉ STOJI VEDLE NÍ.

SEDLÁK *nepřátelsky* Musíte pryč, paní. Už táhne poslední regiment. Sama se odtud nedostanete.

MATKA KURÁŽ Třeba mi usne. *Zpívá.*

Hajinky, hájí, drobátko můj ...

Vedle děcka pláčou,

a ty jseš veselý.

Vedle jsou v cárech,

a v hedvábí jseš ty.

Plášť z roucha andělského

máš přešitý.

Vedle hlady brečí,

a ty koláč jíš.

Jestli chceš mít větší,

hned ho uvidíš.

Hajinky, hájí, drobátko můj ...

Jeden mi leží v Polsku,

ten druhý je ztracený.

Neměli jste jí říkat o dětech vašeho švagra.

SEDLÁK Kdybyste nebyla šla do města za obchodem, tak se to možná nestalo.

MATKA KURÁŽ Už mi usnula.

SELKA Nespí. Pochopte přece, je v Pánu.

SEDLÁK A vy sama už musíte taky odtud. Je tady plno vlků, a co horšího, marodérů.

MATKA KURÁŽ Ano. *Jde a donese z vozu plachtu, aby mrtvolu přikryla.*

SELKA Copak už jinak nikoho nemáte, ke komu byste mohla jít?

MATKA KURÁŽ I mám. Syna, Eilifa.

SEDLÁK *zatímco Matka Kuráž přikrývá mrtvou* Toho si najděte. A o řádný pohřeb téhle tady se postaráme. Můžete být úplně klidná.

MATKA KURÁŽ Tady je za výlohy. *Odpočítá sedlákovi peníze na dlaň. Sedlák a jeho syn jí podávají ruku a odnášejí Katrin.*

SELKA *Jí rovněž podává ruku a ukloní se. Odcházejíc. Pospěšte si.*

MATKA KURÁŽ *se zapřáhne do vozu Snad ten vůz sama utáhnu. Však to nějak dokážu, moc toho v něm není. Musím si zas nějaký handl najít. Za zvuků bubnů a pistol táhne vzadu kolem další pluk.*

MATKA KURÁŽ *rozjíždí vůz Vemte mě s sebou! Zezadu je slyšet zpěv. Se štěstím svým, prohrami všemi na dlouhý lokty válka je. Když pustoší sto roků zemi, vše prostý lid v ní prohraje. Jí břechku, z pláště zbyly cáry. Pluk ukrádá mu žoldu půl. Věřte však na zázrak a čáry, nelamte nad tažením hůl! Jde jaro. Vzbud' se, křesťane! Spí zemřelí. Jdou proudy vod. Co nezemřelo, povstane a dá se rychle na pochod.*

KONEC